دوهم کال دوهمه گڼه

(۱۳۹۸.ش)

سلطان ملخي توخي

خپلواکه اسلامي علمي ادبي او اجتماعي مهالنۍ مجله

امام شافعي (رح)

انسانیزم

خپلي هیلي مه وژنئ

د لاجوردو ترانزیتي لار

لنډه غر وزگړی

حشره خوړونکي نباتات

له اجتماعي شبکو د استفادې اداب

افغانستان د اقتصادي جگړې په درشل کي

د مسلمان نسل چټکه وده او د نورو وارخطایي

د انسان زړه د قران کریم په هنداره کي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

سلطان ملخي توخي

خپلواکه اسلامي،علمي،ادبي او ټولنيزه مهالنۍ مجله

د امتياز څښتن : په کندهار ولايت کي د زابلي محصلينو خپلواکه ټولنه

بنسټګر :بشير احمد نظري

مسؤل مدير : انجنير امان الله حقيار

مرستيالان : نصيب الله زاهد

فرهنګي کميټه : عبدالقاسم زابلی، محمد براط نشاط، عبدالولي ذهين، احمد رښتين

استازی

کندهار	بشيراحمد نظري-	۰۷۰۰۴۰۳۶۷۹
کابل	عصمت ولي خانزاد-	۰۷۰۰۰۱٦۱۱٦
ننګرهار	سميع الله سعادت-	۰۷۰۷۰۵۷۱۱۶
هلمند	رحمت الله رحمتي-	۰۷۰۵۱۷۴۱۸۸
قلات	نصيب الله زاهد -	۰۷۰۷۵۶۶۳۴۳
شاجوي	امان الله حقيار-	۰۷۰۵۵۷۸۰۹۴
پکتيا	فيصل منلی-	۰۷۰۸۳۳۸۵۱۱
غزنی	علي ګل فقير-	۰۷۰۵۰۹۲۵۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

۱. سرلیکنه ۵
۲. امام شافعي.. ٦
۳. د اسلام له نظره د زړونو امراض او درملنه يې.................................. ۹
٤. انسانیزم.. ۱٤
۵. دښاغلي ایمل (امیدي) لنډه پیژندنه ۱۵
٦. ځوان نسل ته پاملرنه ۱۹
۷. افغانستان د اقتصادي جګړې په درشل کي.. ۲۲
۸. د مسلمان نسل زیاتېدل او پر ضد يې پلانونه ۲٤
۹. د ټولنیزو شبکو څخه د استفادې ادبونه.. ۲۸
۱۰. شعــــــر.. ۳۰
۱۱. افغانستان.. ۳۱
۱۲. ایماني ژوند ۳۱
۱۳. لنډغر وزګړی.. ۳۲
۱٤. د لاجورد ټرانزيټي لاري اقتصادي ارزښت.. ۳۳
۱۵. خپلي هیلي مه وژنئ ۳۵
۱٦. زموږ د ټولني تر ټولو اساسي ستونزه څه ده؟.. ۳۷
۱۷. د منفي فکر زیانونه ۳۹
۱۸. بې ارزښته افتخار ٤۰
۱۹. حشره خوړونکي نباتات.. ٤۱
۲۰. درنو هیوادوالو! ٤۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱. درنو او پتمنو هیوادوالو!.. ٤٣
۲۲. په کندهار ولایت کې دزابلي محصلینو د ټولني د مشر پیغام ٤٤
۲۳. چاپیریال کي ټــولنـیز ژوند ٣٦
۲٤. د زابل ولایت لنډه پېژنده ٤٩
۲٥. شعر ٥٠
۲٦. د سګرېټو زیانونه او د روږدو پایلي ٥١
۲۷. شعر ٥٢
۲۸. د امنیت اهمیت ٥٣
۲۹. نبوي جومات ٥٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرلیکنه

چاپي رسنۍ چي یو مهال د انسانانو د خبرتیا او معلوماتو د یوازینیو سرچینو په توګه پېژندل کېدې او د نړۍ نژدې هر انسان یې تر لاسه کولو او لوستلو ته لېوالتیا لرله، په دې وروستیو او په ځانګړې توګه د یوویشتمي زېږدیزي پېړۍ په لومړیو کي د انسانانو د ژوند بوختیاوو او د انټرنیټي نړۍ پرمختګونو دغه برخه هم بې اغېزي پرې نه ښوده او د چاپ او لوست بازار یې د پخوا په پرتله کمرنګه سو خو لا یې هم خپل ارزښت ساتلی او د نړۍ په ګوټ ګوټ کي لوستونکي لري.

د زابلي محصلینو ټولني او فرهنګي کمېټې د پوره هلو ځلو او ستړیاوو په پایله کي د سلطان ملخي توخي مهالنۍ مجلې دوهمه ګڼه چمتو او دا دئ ستاسو تر لاسونو در ورسېده.

په دغه مجله کي تر ډېره په کندهار کي د مېشتو زابلي محصلینو لیکنو او مطالبو ته ځای ورکول سوی او هغه مطالب چي تر ډېره د زابلي علمي ستورو د فکرونو زېږنده او یا د څېړنو او پلټنو د هڅو محصول دي خپروو، موږ کوښښ کوو چي د زابل کلتور، تاریخ، علمي او فرهنګی خبرې د دې مجلې له لاري لا نور وځلوو.

موږ تر ډېره حده هڅه کړې چي مجله مو معیاري او پر اصولو برابره وي، ترڅو له یوې خوا پکښې د زابلي محصلینو هڅي خوندي سي او له بل لوري لوستونکي ترې د خپل ذوق سره سمه ګټه واخلي.

نو که پکښې کومي تېروتني وینئ، هیله ده چي د خپلي لویي او مهربانۍ له مخي مو وبخښئ.

بیا هم ستاسو درنو لوستونکو سالمو نیوکو او نېکو نظرونو ته سترګي په لاره یو، تر څو راتلونکې ګڼه مو لا هم د پوهي او معیار په ګاڼه سمبال سي او د شته احتمالي نیمګړتیاوو مخنیوی پکښې سوی وي.

په پای کي یوځل بیا له هغو ټولو دوستانو څخه نړۍ نړۍ مننه کوو چي، د دې مجلې د مطالبو په راټولولو او چاپ کي یې خپله قلمي او مالي همکاري نه ده سپمولې او له برکته یې موږ او تاسو نن د دې مهالنۍ مجلې څښتنان یو.

تاسو د مجلې لوستلو ته رابولم!

په ټوله پښتنه، اخلاص او درناوي

اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفي الله سالار

امام شافعي رحمة الله عليه

کله چي دعراق د فقهاوو استاد امام ابو حنيفه رحمة الله عليه وفات سو نوپه همدغه کال (۱۵۰ هجري) دحضرت محمدﷺ په قوم کي يو داسي ماشوم دنيا ته سترګي وغړولي چي د علم ډيوې يې په لاسونو کي نيولي وې. دا لوی عالم محمد بن ادريس وو چي وروسته په امام شافعي رحمة الله عليه مشهور سو.

امام لاپه زانګو کي وو، چي دپلار له سيوري څخه بې برخي سو، مور يې ووېرېده ، چي ده ته څه زيان ونه رسيږي نو مکې ته يې کډې بار کړې، خپله امام د خپل ماشوم توب په اړه وايې چي په يمن کي پيداسوم ، د پلار له مرګه وروسته اړ سوو چي له خپلي پاتي کورنۍ سره په مکه کي يوځای سو ، د لسوکالو وم چي مکې ته ولاړم اوهلته مي زده کړي پيل کړې.

امام وايي چي په همدغه وخت کي مي قران کريم ياد کړ او د حديثو له ليکلو او يادولو سره مي ډېره مينه وه، هرڅه به مي چي له خپلو استادانو څخه اورېدل هغه به مي ليکل اويادول.

امام شافعي (رح) لس کاله په مکه کي تېر کړل په دې وخت کي يې دومره علم ترلاسه کړ چي د فتوا درس ورکولو پر ټولو اړخونو برلاسی وو ؛ خو د هغه تنده لاماته نه سوه او د نورعلم په لټه کي وو؛ نوهمهغه وو چي دامام مالک (رح) خوا ته مديني منوري ته ولاړی، او د نورو زده کړو لپاره د امام مالک رحمة الله عليه مخته کښېنستی.

امام وايي: کله چي امام مالک صاحب ته ورغلم نو راته يې وويل: نوم دي څه دئ؟ ماورته ويل: نوم مي محمد دئ ، هغه وويل: محمده! له خدايه ووېرېږه ، له ګناه ځان وساته، ته به په راتلونکي کي ستر عالم سې .

امام شافعي رحمة الله عليه له امام مالک رحمة الله عليه سره لس کاله پاتي سو، وروسته خپل ټاټوبي مکې ته راغلی ، د اقتصادي ستونزو له امله يې له دولت سره دنده واخيستله او د نجران حاکم سو، له پنځه کالو کار کولو وروسته يې له دولت سره ستونزه پيداسوه او بندي سو، خو د محمد بن الحسن په مځګړيتوب له بند نه خلاص سو او له هغه سره چي د حنفي مذهب ستر عالم وو پاتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو او حنفي منهج په اړه يي ډېر څه ترلاسه کړل. امام د محمد بن الحسن په اړه وايې : که موږ ته يې د خپلې پوهې مطابق خبرې کړې وای ممکن موږ ورباندې نه وای پوه سوي خو هغه موږ ته زموږ له پوهې سره سمې خبرې کولې .

امام شافعيرحمة الله عليه د خپل اوچت علم په واسطه خلکو ته د استنباط قواعد او قوانین ور زده کړل او د علم هغه چینې یې راوسپړلې چې پخوا چانه وې تدوین کړې .

یوه ورځ یې شاگردانو ته ویل چې زه په دوو شیانو کې ډېر ستر مهارت لرم، اول په علم کې او دوهم د غشو په ویشتلو کې . یو ځل د حج په موسم کې امام احمد حنبل(رح) دده خبرې ته غوږ نیولی وو نو خپل ملگري ته یې وویل: ما د یوسړي خبرې واورېدې، هیڅکله مې داسې عاقل انسان نه دئ لیدلی ، نو خپل ملگري یې هم د هغه درس ته بوتلل، هلته یې خپل ملگري ته وویل چې خوښه دې نه ده چې نور درسونه پرېږدو او د دې ځوان خبرې واورو ؟

ملگري یې ورته وویل چې د حدیثو زده کړه په زړښت کې هم کیږي خو د دې ځوان خبرې بیا نه پیداکیږي .

امام په ۴۵ کلنۍ کې د اسلامي تمدن ستر مرکز بغداد ته راغلی کوم چې امام ورسره ډېره مینه درلوده، هلته یې په سلگونو شاگردان وروزل چې بیلگې یې امام احمد(رح) او اسحاق بن راهویه یادولای سو.

امام شافعي صاحب د ډېر ستر فصاحت خاوند وو او په خبرو کې یې دومره تاثیر وو چې ټولو علماوو به ویل: امام د عالمانو خطیب دئ، همداسې په تفسیر کې د لوی لاس خاوند وو، امام شافعي(رح) به خلک د مختلفو علومو زده کړې ته رابلل، د امام په وینا چا چې قران پاک زده کړ قیمت اوهمت یې لوړ سو ، چا چې حدیث زده کړل نو حجت اواستدلال یې قوي سو، چاچې فقهه زده کړه قدر او احترام یې زیات سو، اوچا چې ریاضي زده کړه دښه نظر خاوند سو. کله به چې امام تلاوت کاوه نو اورېدونکي به یې دومره متاثره وو چې حتي ټولو به ژړل او سترگې به یې په اوښکو لندې وې.

دعلامه ابن القیم (رح) ویناده چې، یوه ورځ امام شافعي(رح) او محمد بن الحسن صاحب په مسجد کې ناست وه چې یو کس ورته راغلی، محمد بن الحسن وویل چې دا سړي به زما په خیال تجار وي، خو امام صاحب وویل چې نه اهنگر دئ، نو له سړي یې پوښتنه وکړه او هغه ورته وویل چې مخکې اهنگر وم خو اوس تجار یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام د ډېر ژور فکر خاوند وو، هغه د مسايلو پر ظاهري څېړلو بسنه نه کوله بلکي د مسايلو علت به يې تعقيبوی او د مسايلو د څېړلو لپاره يې قواعد لټول .

امام شافعي(رح) په خپل ژوند کي څو کتابونه وليکل چي مشهور يې (الرساله) او (کتاب الام) دي چي تر اوسه خلک ورڅخه استفاده کوي او خپلې ستونځي ورباندي حلوي.

د امام شافعي (رح) مذهب د هغه د دريو مشهورو (ابو ابراهيم اسماعيل بن يحيي المزکني (رح)، ابو ربيع بن سليمان المرادي (رح) او ابويعقوب يوسف بن يحيى البوسطي (رح)) تکړه شاګردانو په واسطه د اسلامي نړۍ کونج کونج ته خپور سو، د هغه مذهب اوس هم په مصر، فلسطين ،يمن او اندونيزيا کي زيات پيروان لري.

امام په خپل لنډ ژوند کي د علم داسي تاندي چينې مسلمانانو ته پرينبودې چي تر ننه مسلمانان پرې خپله تنده ماتوي، نور علماء هم د امام په باره کي داسي ارشادات لري:

ستر امام ابوعبيده (رح) د امام شافعي صاحب په اړه وايې: ما د امام شافعي څخه زيات پوه، فصيح، لغت پوه ،عاقل ، او پرهيز ګاره نه دئ ليدلی.

امام احمد بن حنبل (رح) وايي: دې امت ته په هرو سلو کالو کي الله ﷻ يو داسی شخصيت ورکوي چي د دې دين امور په سمه توګه خلکو ته ورسوي، عمر بن عبدالعزيز د پيړۍ په سر کي وو، هيله لرم چي امام شافعي صاحب به د بلي پيړۍ په سرکي وي، همدارنګه وايي چي امام شافعي صاحب د دنيا لپاره د لمر په څېر وو.

امام صاحب د خپل ژوند په وروستيو ورځو کي مصر ته ولاړ او هلته په (۲۰۴ هجري) کال د رجب د مياشتي په وروستۍ شپه د (۵۴) کالو په عمر د ورپيښي ناروغۍ له امله يې له دې فاني نړۍ څخه سترګي پټي کړې او هلته خاورو ته وسپارل سو .

ترتيب کوونکي

صفی الله سالار

(c) ketabton.com: The Digital Library

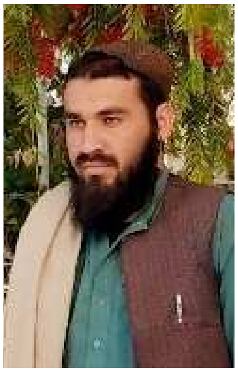

ضیاء الحق حماد
د اسلامي ثقافت د څانګې محصل

د اسلام له نظره د زړونو امراض او درملنه یې

څرنګه چې نفس د بنده د زړه او د هغه د رب په منځ کې یوه د تقاطع نقطه ده، بله دا چې زړه د ټولو اندامونو پاچا دئ، د اندامونو استقامت او کوږوالی، د هغوی سم چلښت او ناسم چلښت ټول په زړه پورې تړلي دي. همداوجه ده، چې جناب رسول ﷺ فرمايي:

(الا وان في الجسد مضغة اذا صلحت صلح الجسد كله واذا فسدت فسدت الجسد كله الا وهي القلب). [1]

ژباړه : خبردار! يقيناً په بدن کې يوه ټوټه د غوښې ده، کله چې هغه سمه وي؛ نو ټول بدن سم وي او که هغه خرابه سي ټول بدن ورسره خراب او فاسدیږي او هغه ټوټه زړه دئ. په دې اساس چې څومره زړه روغ وي هغومره د نفسي خواهشاتو او منکراتو سره مقابله کوي او د الله ﷻ د امرمنلو سره پابند وي او کوم زړه چې ناروغه او فاسد وي له هغه څخه بیا نور اندامونه هیڅ کومه ګټه نه سي اخیستلای او د الله ﷻ له حکمونو څخه هم خبر نه وي. د انسان زړه بیا ډولونه او مرتبې لري، چې په لا ندي بحثونو کې به واضح سي.

---

[1] بخاري شريف او مسلم شريف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی مبحث: د زړه ډولونه اوعلامې

لومړی مطلب: روغ زړه او د هغه علامه (نښه): روغ او سالم زړه هغه زړه دئ، چې د الله ﷻ د اوامرو او نواهيو د مخالفو شهوتونو څخه خالي وي او همدارنګه له هغو شبهو او شکونو څخه خالي وي کوم چې د خير او ښېګڼې سره په ټکر کې وي.

د جوړ زړه نښې او علامې په لاندې ډول دي:

۱. چې همېشه الله ﷻ ته په رجوع کولو او هغه سره په تعلق لرلو مجبور وي.
۲. کله چې کوم طاعت يا ذکر ور څخه فوت سي دومره درد ورته په زړه کې پيداسي، چې هغه د مال د فوت کېدلو څخه زيات وي.
۳. چې د وخت په ضايع کولو سخت خفه او دردمند کيږي.
٤. چې تل خپل خاوند الله ﷻ ته په رجوع کولو او خشوع کولو باندي هڅوي .
٥. د الله ﷻ مينه ورته د بل چا څخه او د الله ﷻ ياد ورته د بل چا څخه ډېر ګران وي.
٦. کله چې لمانځه ته ودرېږي ټول غمونه ، انديښنې او فکرونه ورڅخه ولاړ سي او پوره راحت او اطمينان او سکون پيدا کړي .
۷. چې د وخت په ضايع کېدلو داسي بخل کوي، لکه چې خلک يې دمال په مصرفولو کوي.
۸. چې خدمت کولو ته يې داسي زړه شوق کوي لکه څنګه چې د وږي زړه خوراک او څښاک ته کوي او تل يې زړه غواړي، چې خادم و اوسي .

دويم مطلب : ناروغه زړه او د هغه علامې:

ناجوړه زړه: دا هغه زړه دئ، چې يو څه ژوند پکښې وي؛ خو د ځينو علتونو له امله کله يې يو طرف او کله يې بل طرف ته راکاږي. کله کله دانسان زړه مريض وي مرض يې ورځ په ورځ زياتيږي؛ خو دی پرې خبر نه وي او يا پرې پوهيږي نه؛ بلکې پوره مړ سي خاوند يې بيا هم خبر نه وي دا ځکه، چې د مريض زړه خاوند په هغو زخمونو کوم، چې د ګناه له امله پکښې پيدا سوي دي نه پوهيږي د هغه درد نه حس کوي. د مريض زړه علامې او نښې په لاندي ډول دي:

۱. چې د ګټورو غذاګانو څخه ضرري غذاګانو ته ميلان کوي او د ګټورو دواګانو په ځای ضرري خوري، چې غوره غذا ايمان او ګټوره دواء قران کريم دئ او هغه ترې مخ اړوي او هر کله فاسدو اعمالو ته کوشش کوي.
۲. چې دا دنيا د ځان لپاره پوخ وطن جوړ کړي او د همدې دنيا پوره پوره اهل وګرځي، آخرت ته هيڅ توجه هم نه کوي او حال دا چې جناب رسول اکرم ﷺ ددې دنيا د ژوند په هکله عبدالله بن عمر ته فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

كن في الدنيا كانک غريب او عابر سبيل.[۲]

ژباړه: په دنيا کي داسي اوسه لکه په شان د نا اشنا سړي او يا په شان د لارې د مسافر.

درېيم مطلب: مړ زړه او د هغه علامه:

مړ زړه هغه زړه دئ، چي د سالم ضد وي، نه خپل رب پيژني نه د هغه د اوامرو او نواهيو څه خيال ساتي، د خپلو خوندونو او شهوتونو سره مشغول وي. دمړ زړه علامې په لاند ي ډول دي:

۱. د الله ﷻ په غضب او رضاء هيڅ کومه پروا نه لري.
۲. هر څه په خپل نفسي خواهش تر سره کوي.
۳. دشيطان سره ملگرتيا او له دنيا سره دومره مينه لري، چي آخرت ور څخه په پوره ډول هېر وي.
٤. د نصيحت کوونکي خبري ورباندي بدي لگيږي.
٥. دحق له اورېدلو کوڼ او له ويلو يې گونگی وي.

دويم مبحث: باطني امراض

لومړی مطلب، دباطني امراضو اسباب:

د جناب رسول اکرم ﷺ څخه حذيفه اليمان روايت کوي، چي فرمايي: تعرض الفتن على القلوب كالحصير عودا عودا فأي قلب أشربها نكت فيه نكتة سوداء وأي قلب أنكرها نكت فيه نكتة بيضاء حتى تصير على قلبين على أبيض مثل الصفا فلا تضره فتنة ما دامت السماوات والأرض والآخر أسود مربادا كالكوز مجخيا لا يعرف معروفا ولا ينكر منكرا إلا ما أشرب في هواه.

ژباړه: رسول الله ﷺ فرمايلي دي: را وړاندي کيږي په زړونو باندي فتنې لکه د چټايي په شان لرگی په لرگی؛ نو هر زړه يې چي وڅيښي په هغه کي به تور ټکی پيداسي او هر زړه يې چي رد کړي په هغه کي به سپين ټکی پيداسي تردې، چي دوه زړونه به وگرځي، سپين زړه، چي صفا به وي هغه ته فتنه هيڅ ضرر نه سي رسولای تر څو، چي اسمانونه او ځمکه موجود وي، او بل تک تور زړه لکه: نسکوره کوزه، چي نه معروف پيژني او نه به له منکر انکار کوي يوازي د خپل نفسي خواهشاتو به مني.

که پورتني حديث ته ځير سو؛ نو پوهيږو، چي رسول الله ﷺ زړونه دوه قسمه کړي دي:

۱- يو هغه زړه دئ، چي کله فتنه، فساد، يا بل څه ورته راسي هغه وڅيښي. لکه: څرنگه چي سفنج اوبه څيښي په هغه کي تور ټکی جوړ کړي او چي بيا څومره فتنې راځي هغه ته هر کلی وايي او ځای ورکوي تر دې پورې چي ټول تور سي. د دې په نتيجه کي خطرناک مرض هم ورته پيښ سي، چي هغه اشتباه د معروف او منکر ده نه نيک کار پيژني اونه بد کار، پر دوی داسي وخت هم راسي، چي په منکر د معروف عقيده کوي او په معروف د منکر، سنتوته بدعت او بدعاتو ته سنت ، حق ته باطل او باطل ته حق وايي.

---

[۲] بخاري شريف

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- بل هغه سپين زړه دئ، چي فتنې ته ځای نه ورکوي او هغه ردوي، چي په نتيجه کي په هغې کي ایمان خپله ډېوه بله کړي او د ایمان په نور هغه پوره پوره ښایسته سي؛ نو څومره فتنې چي ورته راځي هغه ردوي او دده نور او رڼا نوره هم زیاتیږي.

دويم مطلب دباطني مرضونو ډولونه:

د زړه باطني مرضونه څلور دي، چي په لاندې ډول بيانيږي:

۱- بې ځایه خبري کول: دا يو خطرناک پټ مرض دئ، چي په اکثره زړونو کي ستنه او له هغه څخه ځان ساتل پکار دي، بې ځایه خبرې هغه چي د خپل مقصود څخه اضافه کيږي،لکه: مقصد په يوه خبره پوره کيږي او ته بله کوې؛ نو دوهمه کلمه فضول ده.

اللهﷻ په دې باره کي فرمايي:

لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا.[۳]

ژباړه: هيڅ ګټه نه ستته په ډېرو خبرو د دوی کي؛ مگر هغه څوک، چي امر په صدقې او يا په نيکی او يا په صلحه د خلکو په منځ کي وکړي.

يعنې بغير د دغه درې ډوله خبرو څخه نوري ټولي خبري فضول دي او د زړه لپاره په ضرر دي.

همدارنگه د بې ځایه خبرو په هکله احاديث په مختلفو مضمونونو سره راغلي دي، چي مونږ ورته مختصراً اشاره کوو.

من حسن اسلام المرء ترکه مالا يعنيه.[٤]

ژباړه: غوره اسلام د شخص لپاره پرېښودل دغير مناسبو عملونو دي.

ژباړه: نامناسبه خبرو پسې کوشش مه کوه له خپل دښمن څخه ځان لرې ساته.

د زړه او نورو باطني امراضو د علاج او درملنې لپاره له شرعي آثارو څخه يو څو نسخې ذکر کوو:

لومړی مطلب: دباطني امراضو علاج د اللهﷻ په ذکر کولو سره بهترينه شفاء ده. اللهﷻ فرمايي:

اَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ.[٥]

ژباړه: خبر اوسئ، چي دالله ﷻ په يادولو سره زړونو ته پوره اطمينان راځي.

دوهم د قران کريم په تلاوة سره: د باطني مرضونو بل علاج د قران تلاوت دئ، باطني امراض شبهات وي که شهوات د دواړو څخه قرانکريم شفاء ده؛ ځکه په قرانکريم کي داسې ښکاره او قاطع دلايل دي، چي شبهات او مرضونه ټول له منځه وړي او داسې حکيمانه خبري او نصحيتونه پکښې دي، چي شهوت له منځه وړي. اللهﷻ فرمايي:

وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ.[٦]

---

[۳] سورة النساء: ۱۱٤.

[٤] ترمذي شريف.

[٥] سورة الرعد: ۲۸.

[٦] سورة بني اسرائيل: ۸۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نازل کړی دئ مونږ قران، چي هغه شفاء او رحمت دئ د مؤمنانو لپاره.

دریم: داستغفار په ویلوسره:

د باطني مرضونو یو بل علاج هم استغفار ویل دي، استغفارد الله ﷻ څخه دبخښني غوښتلو ته ویل کیږي، په قرانکریم کي هم استغفار ډیر ځلي ذکر سوی، کله پرې امر سوی دئ، لکه: چي فرمایي:

وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ. (۷)

ژباړه: او له الله ﷻ څخه بخښنه غواړئ، یقینا الله ﷻ بخښونکی او رحیم ذات دئ.

کله فرمایي، چي الله ﷻ هغه چا ته بخښنه کوي، چي استغفار وایي .

څلورم د دعا په کولوسره:

د دې مرضونو څلورم علاج دُعا ده. الله ﷻ خومره د سخا او جود خاوند دئ، چي بنده ته یې دخپلو اړتیاوو او مشکلاتو پوره کولو لپاره په دُعا غوښتلو باندې امر کړی دئ، فرمایي:

اُدْعُوْنِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ. (۸)

ژباړه: له ما څخه دُعا وغواړئ زه به هغه قبوله کړم.

پنځم- پر نبي کریمﷺ باندي د درود په ویلو سره، له ابوهریره څخه روایت دئ، چي رسول اللهﷺ وفرمایل:

من صلي علي واحدة صلي الله علیه عشرا. (۹)

ژباړه: چا چي پرما یو ځل درود ووایه، الله ﷻ به پرهغه لس ځلي رحمت نازل کړي.

پنځم، د شپې په تهجد کولوسره:

د قیام الیل په هکله ګڼ احادیث موجود دي، چي یو یې ذکر کوو. نبيﷺ فرمایي:

افضل الصلوة بعد المكتوبة قیام اللیل (۱۰).

ژباړه : غوره لمونځ د فرض لمونځ څخه وروسته د شپې تهجد کول دي .

دا کوم معلومات چی تا سو یې لولئ، الله جل جلاله دي یې په خپل دربار کي قبول کړي ا و الله جل جلاله دي یې ستاسو د زړونو لپاره شفا ء کړي.

د معلم او طبیب احترام

په "کلیله و دمنه" نومي لرغوني کتاب کي ډېره مهمه خبره او پوهوَنه ذکر سوې ده:

په هره تولنه کي باید د طبیب او معلم ډېر درناوی وسي، او د هغوی اهمیت باید درک سي: ځکه، که له ډاکټر سره جوړ رانه سې او قدر یې ونه کړې نو باید له خپل درد سره لاس او ګرېوان اوسې. او که د معلم قدر او مقام و نه پېژنې او احترام یې ونه کړې نو مجبوراً باید د جهالت او ناپوهی په غېږ ورسې.

په ربښتیا هم څومره پخه او کره پوهوَنه ده، یعني په زرګونو کاله وروسته نن هم د کاڼي کرښه ده. څه ښه یې ویلي دي چي د ډاکټر غلطي یو انسان له منځه وړي خو د معلم غلطي جامعه له منځه وړي!

(۷) سورة البقرة: ۱۹۹.

(۸) سورة المؤمن: ٦٠.

(۹) مسلم شریف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانیزم

محمد برات نشاط

د ښووني او روزني پوهنځي

د هیومنیزم حرکت په څوارلسمه پېړۍ کې په ایټالیا کې رامنځ سو او بیا اروپا ته او له هغه ځایه اسلامي هیوادونو ته راداخل سو. هیومنیزم دکمونیزم دوهم رنګ او نوم دئ ،یعني دا هم هغه ګمراه کوونکې نظریه ده چې انسانان د الله ﷻ، رسول ﷺ او کتاب نه منلو ته رابولي . د روا او ناروا حق او نا حق تله او ترازو انسان بولي. دهیومنزم کلیمه د انګلیسي ژبې له Human څخه اخیستل سوې ده چې انسان ته وایي او په اصطلاح کې هغه کفري او پر الحاد د خدای ﷻ له وجود څخه په انکار ولاړه مفکوره ده چې له الله تعالی ﷻ څخه د الوهیت(خدایي) حق اخلي او انسان ته د خدای(ج) مقام ورکوي. چې دلته زموږ په هیواد کې د امریکا له یرغل سره سم دا نظریه هم را غله او یو شمېر خلک ورته ښه په ښکاره د انسانیت تر عنوان لاندي سمینارونه او مجلسونه جوړوي، او د انسان او انسانیت په نوم مجلې او اخبارونه چاپوي او خپل ګنده افکار افغان ځوان او نوي نسلونو ته یې پیچکارۍ کوي.

ددې مفکورې او نظریې خباثت او اصلیت عامو خلکو او هم هغو لوستو ځوانانو ته نه معلومېږي، کومو چې اسلامي عقیده په هر اړخیزه توګه ویلې او مطالعه کړې نه وي، یعني کشف یې یوازې د قوي پوهي او اسلامي فکر مطالعه کوونکي کولای سي .

د دوی شعار یوازې انسانیت او انسانیت ته ارزښت ورکول دي، دې ته یې نه ګوري چې دا هندو، یهودي، صلیبي او کافر دئ بلکي چې انسان وي دوی ورته په درنښت قایل دي، که څه هم دا شعار ډېر خوږ او د خلکو دخوښې وړ دئ خو په عمل کي هغه وحشتونه تر سره کوي چي انسانیت ترې پناه غواړي، په حقیقت کي هم دوی انسانیت تر پښو لاندي کوي، نن سبا چي په برما، سوریه، فلسطین او افغانستان کي کوم وحشتونه او ظلمونه روان دي، کیمیاوي وسلې او بمونه پرې غورځول کیږي او په زرګونو مسلمانان په شهادت رسیږي، چي د دې بمباریو قرباني هم سپین ږیري، ځوانان، ښځي او ماشومانان دي، دلته بیا هیومنستان خپل حیثیت هېروي او په ډېره بې شرمۍ سره ورته توجهات لټوي.

یوازي یې په افغانستان باندي(٦٠٠٠) بمونه وغورځول چي په دې باندي دوی خپله هم اعتراف وکړ، دابمونه چي پرې غورځېدل او د شپې له خوا به چاپې پرې وهل کیدې، ایا دا انسانان نه وه؟ دا ټول هغه وحشتونه دي چي هیومنستان یې د انسانیت ترنامه لاندي کوي.

فردي اخلاق

که یو چا ستا ډېر احترام او عزت وکړ، معنی یې دا نه ده چي ته حتمًا ډېر ښه انسان یې، بلکي معنی یې دا ده چي (که ته ښه یې یا نه) هغه له شکه پرته ښه انسان دئ.

نو راځئ چي د عزت، عزت وکړو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

الحاج هدايت الله فيضي

دښاغلي ايمل (اميدي) لنډه پيژندنه

ايمل (اميدي) د الحاج صديق الله خان زوی او د حاجي محمدصديق لمسي له نن څخه (۳۵) کاله وړاندي د زابل ولايت په مرکز کلات کي نړۍ ته سترګي پرانيستې. لومړنۍ او منځنۍ زده کړي يې د کلات ښار د شيخ متې په عالي ليسه کي په ښو نمرو ترسره کړې، د نا مساعدو شرايطو له امله څرنګه چي په زابل ولايت کي ترنهم ټولګۍ پورته ښوونځی نه وو، ايمل اميدي هم د ليسې دوري د بشپړولو په خاطر د پروان ولايت ته ولاړ، د پروان ولايت د شهيد سيدباشي له ليسې څخه په (۱۳۸۲ش.) کال په اعلی درجه فارغ او د بکلوريا سند يې تر لاسه کړ. د راتلونکي کال لپاره يې د مرکزي حوزې ازمويني ته تياری نيوه چي د ځوانيمرګ ورور شهيد معلم سهراب نابېره شهادت د اميدي د اميدونو دنيا تپه تياره کړه، د ورور شهادت نه دا چي ايمل اميدي يې د دنيا له ډيرو خوښيو بې برخي کړ بلکي د لوړو زده کړو له کاروان څخه هم پاته سو.

کله چي ايمل اميدي د ښوونځي زده کوونکی وو (دترنک په څپو کي) مهالنۍ جريده يې چلوله، چي په دغه جريده کي به يې په ډيرو محدودو امکاناتو د ډيرو فرهنګيانو او فرهنګپالو د زړه اواز تر مينه والو رساوه، د ايمل اميدي دغه بيساري چوپړ په زابل کي د فرهنګ او ادب ډګر ته د يو پل حيثيت اختيار کړ، چي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړي جريدې په مټ اميدي صاحب وتوانيدی چي ډېر نوي راټوکيدلي استعدادونه د فرهـنګ او ادب د لاري لارويان کړي .

اميدي صاحب د خپلو هلو ځلو لمن نوره هم پراخه کړه، د زابل د يو شمېر نورو فرهنګيانو په شمول يې د شيخ متي ادبي ټولني بنسټ کيښود او د دغي ټولني له لاري يې هم پراخ ادبي خدمتونه ترسره کړل. د "شيخ متي په لمن کي" هغه جريده وه چي اميدي صاحب دنورو فرهنګي ځوانانو په شمول د زابل لپاره نه ستړي کيدونکي فرهنګي او ادبي هڅي پکښې ترسره کړي، که څه هم ايمل اميدي په هغه وخت کي د کلات په ملکي روغتون کي وظيفه اجرا کول، خو د فرهنګ او ادب ډګر يې پرې نه ښود، په ډېرو ناچيزه امکاناتو يې که په زغرده ووايو په نه امکاناتو يې دا جريده په خپل لاس ډيزاين، کاپي او پښتۍ کوله او د مينه والو تر لاسونو يې رسوله، د شيخ متي په لمن کي جريده به يې د زابل د مرکز کلات څخه علاوه د دغه ولايت ولسواليو او ليري پرتو کليو ته هم رسوله .

ايمل اميدي د فرهنګي مجلسونو په جوړولو کي هم خاص مهارت درلود، اونيزي مشاعرې، د ليکوالو پر ليکنو د نظر د خاوندانو نظرونه او کره کتني، د بادام ګل دوديزه کلنۍ مشاعرې او يو شمېر نور فرهنګي خدمتونه وه چي د ايمل اميدي ورځنی ژوند يې بوخت ساتلي وو.

د ايمل اميدي نوی نوښت او ابتکار د زابل فرهنګيانو هله احساس کړ چي نوموړي د خپلو بې کچي هڅو په پايله کي په دې وتوانيد چي د زابل د فرهنګيانو ترمنځ يې اتحاد او يووالی رامنځ ته کړ. اميدي د خپلو هڅو په پايله کي په دې وتوانيد چي زابل ميشتي ټول اديبان او فرهنګيان د(زابل ادبي بهير) تر چتر لاندي راټول کړي. په زابل ادبي بهير کي د زابل هغه نوي ځوانان چي تازه دمه يې دې ډګر ته مخه کړې وه، د نورو شاعرانو له تجربو او علمي مشورو څخه په هره برخه کـــې برخمن سول .

ايمل اميدي خپل فرهنګي چوپړ تر زابل پوري محدود نه کړ، د کابل څخه د خپرېدونکي مجلې (شنې پاڼې) مرستيالي يې په غاړه واخيسته او د هيواد په کچه يې د فرهنګيانو، شاعرانو او ليکوالانو د زړونو اواز ته لبيک ووايه.

د ايمل اميدي چاپي اثار چي دا مهال د لوستونکو په لاس کي دي، څلور بابه ناولونه هر يو (د ميني جال)، (جرم او جزا)، (که زه درسره نه وم؟) او (دې نصيب ته شوم حيران) ناول او هم يو باب د زابل د شاعرانو تذکره (څپې څپې ترنک) او دوه تحقيقاتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثرونه (دکامیابۍ په لور) او (په اسلام کي نارینه ته خلور ښځي ولي روا دي ؟) او یوه شعري ټولګه یې (تنها نه یم) ده، خو د نوموړي قلم اوس هم تاند او په نا چاپ سوو اثارو کي یې یو بل ناول(اوس مي هم زړه کي اوسیږي)، یو د خوږو خبرو (پیپلي ملغلري)، یو هم (دزابلي شاعرانو دوهمه تذکره) او یوه بله شعري ټولګه (دا دي هم ستا په نوم وي) ده چي دا مهال د چاپ انتظار کوي.

ایمل امیدي واده کړی خو د ژوند ثمره لا تر دا مهاله نه لري، د لوی خدای و دربار ته د امیدي صاحب د خوشاله ښیرازه او بریالي ژوند په هیله د دوعا لاسونه لپه کوو.

د نوموړی په ژوند، شاعري او فن باندي ډیرو محصیلینو د پوهنتون د دورې مونوګرافونه اوتیزیسونه لیکلي دي، چي له جملې یې ښاغلي حضرت الله توخي د ننګرهار پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتوڅانګي څخه خپل علمي او اکاډومیک مونوګراف (دایمل امیدي ژوند او فن) په (۱۳۹۵ش.) کال ورباندي لیکلی دئ.

ښاغلي عصمت الله حیران د همدا ډول ښاغلي محمد اصغر ساجد ورباندي مونوګرافونه لیکلی او د ښاغلی ایمل امیدي علمي او څیړنیز ژوند یې له هر اړخه څېړلی او ارزولی دئ.

د یادولو وړ ده چي ښاغلی ایمل امیدي د خپل فرهنګي ژوند په دوام کي له صوتي رسنیو سره هم د پام وړ ملګرتیا کړې او د ویاندویي په فن کي یې هم خپل ولس او خلکو ته د پام وړ خدمتونه کړي دي، چي له جملې یې د (۱۳۹۲ش) کال څخه تر(۱۳۹۳ش) کال پوري یې د زابل په ملي راډیو کي د ادبي او فرهنګي خپرونو کوربتوب کاوه او د دې ترڅنګ یې په (۱۳۹٤ش) او (۱۳۹٦ش) کال یې د زابل په مرکز کلات کي د ترنک په نوم له خصوصي راډیو سره خپله همکاري جاري ساتله. پوره دوه کاله د نوموړي خصوصي راډیو مرستیال مشر پاته سوی دئ.

ښاغلي ایمل امیدي ته د هوسا، ارام او نېکمرغه ژوند ترڅنګ په علمي او فرهنګي ډګر کي د ولس د چوپړ او خدمت لپاره د دعاء لاسونه لپه کوو. د امیدي صاحب د خوشاله، سرلوړي او آباد ژوند په هیله.

د ایمل امیدي ادبي اوفرهنګي فعالیتونه :

۱: لومړی په "شیخ متي علیه رحمه ناپیيلي ادبي ټولنه" کي غړیتوب په (۱۳۸۲) لمریز کال پیل او تر (۱۳۸۵) لمریز کال پوري دوام وکړ او د دې سربېره د دې ټولني د مسؤل مدیر په حیث یې کار کاوه.

۲: د "ځوانانو ټولنه" له (۱۳۸۵ش) څخه پیل تر (۱۳۸۸) لمریز کال پوري دوام وکړ او د دې ټولني غړیتوب یې درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳: په "سورغر ادبي بهير" کي غړيتوب له (۱۳۸۸) لمريز کال څخه پيل تر (۱۳۹۱) لمريزکال پوري پوره غړيتوب درلود.

٤: د "ترنک ادبي ټولنه" سره غړيتوب له (۱۳۹۱) لمريز کال څخه پيل تر (۱۳۹۲) لمريز کال پوري پوره غړيتوب درلود.

٥: په "زابل ملي ادبي بهير" کي له (۱۳۹۳) لمريز کال څخه پيل تر (۱۳۹٦) لمريز کال پوري .

د مجلو او اونيزو مسئوليتونه :

۱: د "ترنک په څپو کي" د يوه مياشتنۍ جريدې مسؤل مدير.

۲: د "شيخ متې په لمن کي" د يوه مياشتنۍ جريدې بنسټ اينښودونکی او مسؤل مدير.

۳: د "شنې پاڼې" مياشتنۍ مجلې مرستيال (۱۳۸۷) لمريز کال.

شعرونه چي په ډيرو اخبارونو او مجلو کي چاپ سوي دي:

زابل کلات اوونيزه اخبار، زابلستان اوونيزه اخبار، د شيخ متې په لمن کي جريده، د ترنک په څپو کي جريده، طلوع اخبار، صداي بهار اخبار، شنه پاڼه مجله، کليد مجله، پروان اخبار، سور غر اخبار، هوسۍ مجله، نازو انا مجله، شيخ متې مجله.

په انټرنيټ پاڼو کي خپرې سوي ليکني، کتابونه او شعرونه:

لر او بر سايټ، بېنوا سايټ، افغان ننګ سايټ، خبريال سايټ، تاندسايټ.

په راديوګانو کي کارونه :

۱: په زابل ملي راډيو تيلويزون کي د ادبي خپروني چلوونکی (۱۳۹۲ش) څخه تر (۱۳۹۳) لمريز کال پوري.

۲: په ترنک راډيو کي د (۱۳۹٤) لمريز کال څخه تر (۱۳۹٦) لمريز کال پوري د راډيو د مرستيال مشر په حيث او د ادبي خپرونو چلوونکی.

د هڅوب هنر

يو سړي بهلول ته وويل: زما مېرمن په کوچنۍ خبره غوسه سي، جنګ او شور کوي، زه څه ورسره وکړم؟

بهلول وويل: تر پنځلسو ورځو يې غوسه وزغمه او چي له غوسې ارامېده ورته وايه ته ډېره ښه انسانه يې، شکر چي تا لرم!

تر پنځلسو ورځو وروسته سړی بهلول ته راغلی او ويې ويل چي ستا خبري کار وکړ، خو څنګه داسي وسول؟

بهلول وويل: ځينی انسانان ذاتًا بد وي چي هغوی لاري ته نه سو راوستلای، خو ځيني انسانان بيا ټولني او موږ بد کړي دي. که ور په ياد کړو چي ښه خلک دي نو حتمًا ښه کيږي!

هو! ډېر انسانان سمون ته چمتو وي خو بس يوه هڅونه خو پوري وهنه غواړي او دا هنر د ډېرو کسانو زده نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالقاسم زابلي

د حقوقو سیاسي علومو پوهنځی

ځوان نسل ته پاملرنه!!

دا موضوع مي ځکه ښه وبله او لیکنه مي ورباندي وکړه چي، ځوانان د ټولني د ملا د تیر حیثیت لري. ټولنه پر ځوان نسل باندي تکیه کوي او ځوان نسل کولای سي تر خو خپله ټولنه له نورو ټولنو سره سیاله جوړه کړي، خو دلته نه خپله ځوان نسل دې ته پام کړی چي دا ټولنه او دا هیواد زما ښخه کار غواړي، زه باید ځان دې ته اماده کړم ترڅو په دې وروسته پاتي ټولنه کي مثبت تغیرات راولم. او نه هم مشرانو د قدرت او واک ښبتنانو ځوان نسل دې ته هڅولي دئ تر څو د وروسته پاتي هیواد لپاره کار وکړي، یعني هیڅ پاملرنه ورته نه ده سوې.

لوستي ځوانان د ټولني لاس او پښې دي. ددې ځوان نسل په واسطه په ټولنه کي مثبت تغیرات راتلای سي، نو لوستو ځوانانو ته باید پاملرنه زیاته وسي او له پامه ونه غورځول سي. یوه ټولنه هغه وخت د پرمختګ لوړو پوړونو ته رسېدلای سي چي، ځواکمن او با مسؤلیته ځوانان ولري، ځکه چي ځوانان د ټولني مهم عناصر شمېرل کیږي. ځوانان کولای سي د اسلامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریعت په رڼا کې د مثبت ذهنیت په درلودلو سره هیواد د شته ستونزو او کړاونو څخه د پرمختگ لوړو پوړونو ته ورسوي. په دې کې هیڅ شک نه سته چې، د یو هیواد او ټولني ترقي او پرمختگ د هغې ټولني په ځوان نسل پوري اړه لري او همدا ځوان نسل دئ چې، د راتلونکي ټولني سبا ورځي مسؤلیتونه ور په غاړه کیږي تر څو چي ټولنه د یوې ښې راتلونکي پر لور رهبري کړي.

له بده مرغه زموږ په جنگ ځپلي هیواد کي د اوږدې جگړې له کبله زموږ د هیواد یو زیات شمېر ځوانان او ځوان نسل نه یوازي دا چي د لومړنیو او لوړو زده کړو څخه بې برخي سول، بلکي یو زیات شمېر یې د بې کارۍ او بې روزگارۍ له امله د جنگ په لیکو کي ودرېدل او ځیني نور یې لا په بهرنیو هوادونو کي د مهاجرت او سر گردانۍ ژوند په لا لهانده شپېو کي تیروي .

دا چي د افغانستان په روان حالت کي ځوان نسل ته هیڅ پاملرنه نه ده سوې او د هر موقف څښتن ځوان نسل ته یوازي په هغه وخت کي توجو اړوي چي، ضرورت یې پیدا سي، یعني د خپلو گټو د ساتلو په خاطر ورته پاملرنه کوي، خو لوستي ځوانان باید خپله لاس پکار سي، لاسونه سره ورکړي او یو بل سره نظرونه تبادله کړي. دا چي افغانستان په یو بد وضعیت کي قرار لري هغه که نا امنی، رشوت، فساد ... دي نو یو عمده لامل یې ناجوړه فکرونه دي، دا فکرونه د لوستو بااحساسه ځوانانو په واسطه جوړېدای سي.

لکه څرنگه چي په افغانستان کي خود غرضه او خپلو گټو ساتونکو مشرانو ځوانانو ته د دې فرصت نه دئ ورکړی ترڅو خپلي مثبتي نظریې او اندونه د هیواد او اولس د ژغورلو لپاره وکاروي، دوی ځوانان انحصار کړي او د خپلو موخو د لاس ته راوړلو لپاره یې کاروي او د ځوانانو له تازه او نوښتگرو استعدادونو څخه د ځان په گټه منفي استفادې کوي.

دغه کسان تل د هغو ځوانانو په لټه کي وي چي د دوی د قدرت د ساتلو د لږ او ناځیزه امتیاز په بدل کي کار وکړي ااو د خپل واک د دوام لپاره یې په سیاسي ډگر کي وکاروي. ځوانه مستعده طبقه باید د خپل فکر څخه کار واخلي او هیڅ کله د خود غرضو په دام کي گیر رانه سي . زما په آند د افغانستان د ژغورلو لپاره د ځوان نسل پیاوړي ارادې، علمي او عملي طرحو اندونو او ملی یوالي ته ضرورت دئ، ترڅو ټول هغه لوستي او با احساسه ځوانان د موجوده وضعیت ختمولو او د یو نوي فصل د رامنځته کولو لپاره کار وکړي. لوستي ځوانان هغه زړه نازړه، هغه بې ارادې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه د بل د ګټو ښکار او هغه تيت پرک ځوانان خپلو منځو ته دننه کړي، او په ګډه يو علمي او فکري مبارزې ته دوام ورکړي. د هري شته ستونزي مخنيوی بايد همدا ځوانان وکړي، د هر هغه چا او هر هغه عمل چې د اسلام او هيواد په زيان وي په جرٴت سره راپورته سي او هغه له منځه يوسي.

راځئ ځوانانو چي په ګډه د خپل هيواد لپاره هر درد ته سپر سو، د نن او سبا خپل لوی رسالت په ښه توګه ادا کړو خو دا کار به هغه وخت کيدونکی وي چي د مغرضو، مضرو او تش په نامه ډلو ټپلو څخه د خپلي علمي او منطقي قوې څخه په استفادې جدا او خپل منځ کي يو د بل د زغملو فرهنګ خپور کړو .په آخر کي د يو ځوان په حيث مي له ټولو ځوانانو څخه غوښتنه دا ده چي، راسئ ټول سره يو ځای سو، خپله لاس پکار سو تر څو به د بل د ګټو ښکار يو، تر څو به نورو ته چکچکې وهو، موږ او تاسو ښه ښه استعدادونه لرو، ښه ښه فکرونه لرو خو هيڅ کار مو نه دئ ځني اخيستی، همدا يې وخت دئ او بايد لاس تر زنې نه کښېنو.

موږ او تاسي بايد په دې پوه سو چي تاريخ به زموږ په هکله خپله عادلانه پريکړه کوي .راځئ د خپل سپيڅلي وجدان پر مټ په هيواد کي د سپڅلتيا او رښتينی خدمتګاري انقلاب په څپو راولو او د دې کړيدلي او زوربېدلي ولس لپاره په صداقت کار وکړو او دې موجوده نا خوالو ته د پای ټکی کښېږدو.

پخپله د ځان راز داره اوسه!

هر څومره چي نورو ته خپل راز ډېر وايې په هغه اندازه به زيانمن او خوږمن يې. معنی دا چي پر خپل ځان بې باوره يې چي رازونه دي ډېرو کسانو ته وايې. ته چي خپل راز پخپله نه سې ساتلای، نور به يې څنګه در وساتي!؟

دغه کار به دي رټلی او ترټلی لري. دا ځکه چي ډېر خلک ناځوانه دي خو ته بې ځايه خوشبين يې.

د مرګ او ژوند واټن

ابن رُشد څه ښه ويلي دي:

"يوه دا دنيا ده او يو بله دنيا ده (يوه دنيا او بله عقبا ده). د دواړو تر منځ واټن فقط يوه ساه ده. که ساه روانه وي نو دا دنيا ده او که ودريږي نو هغه دنيا ده!"

له ځان سره احسان

که يو انسان په خپل ټول ژوند کي وکولای سي چي يو نفر سمي لاري ته راولي همدا هم کفايت کوي، حتی که هغه نفر دی پخپله وي!

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمد رښتين

اقتصاد پوهنځی

افغانستان د اقتصادي جګړې په درشل کې

که وګورو د افغانستان د جګړې یو اړخ تر ډېره اقتصادي دئ او دا برخه د جګړې تر ډېره پر زېرمو او د غرونو مینځ کې د اوبو پر سر ده، چې نړیوال استخبارات او همسایه ګان یې مخته وړي. د ګران افغانستان اوبه زموږ همسایه ګانو ته د ژوند په مانا دي او خپل ټول اقتصاد د دې اوبو په مټ بډایه کوي، د اوبو خوندي کولو سوژه چې هر واک مشر ورته لومړیتوب ورکړی، په وړاندي یې سیاسي، اجتماعي او تبلیغاتي خوځښتونه د همسایه ګانو په مټ را پورته سوي دي، په دوهم قدم کې د زېر بنا یا زېرمو ساتل او یا د هیواد د اقتصاد پیاوړتیا په سکتور کې د اوبو او زیرمو کارولو لپاره د همسایه ګانو وېره هغه څه دي، چې دلته د جګړې سوژه یې ډېورنډ ګرځولې، خو تر ټولو ستر لامل د دې جګړې اوبه او زموږ د اقتصادي پیاوړتیا له وېري د زیرمو کارول دي. اقتصادي جګړه تر ډېره اوس د نړۍ د هیوادونو ترمینځ رامینځته کېږي، ولي په منځنۍ اسیا کې یوازې افغانستان دئ، چې په ځان پوري یې د آسیا نیمی هیوادونو اقتصاد تړلی نو ځکه دوی دلته د استخباراتو په مټ جګړې ته شدت ورکوي او دا سیمه ارامتیا ته نه پرېږدي. زه د دې سیمي له اقتصادي انحصار څخه د خلاصون او د جګړې له شدته د خلاصون یوه لار د خپلو اوبو سم مهارول او مدیریت کول هغه څه بولم، چې موږ پر خپلو پښو دروي. د دې ترڅنګ د زېرمو ساتل او کنټرل یې هغه څه دي، چې موږ په یو نغد اقتصاد بډایه هیواد باندي بدلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې څنګه يې مهارولای سو، اړينه ده، چې د مرکزي اسيا د هيوادونو له پاليسيو څخه د اوبو په مهارولو کي ګټه واخستل سي، ددې ترڅنګ د اسيايي جګړې له دوو سيالو هيوادونو لکه چين او هند څخه په دې برخه کي ګټه پورته کړو، د اوبو مهار سيمي ته د پوره رغنيزي پانګوني او د هغو سيمو لکه کنړ، فراه، هرات او.... په زياترو برخو کي د ولس هيښووني او فکري جوړتيا په پار حکومتونه خپل فعاليتونه زيات کړي، هغه سيمه کي د سيمي په کچه ملي اجماعيزه فعاليتونه زيات کړي، تر څو هلته د اوبو مهار او کار لپاره زمينه مساعده سي. په هغو سيمو کي د استخباراتي جګړو تر ډېره مخه ونيسي او خپله توله توجو د همدې اساسي پروژو پر جوړېدو وکاروو.

موږ د آسيا لپاره د يوه پُل په توګه مېشت هيواد يو، چې تر ډېره د ټولو هيوادونو پروژې زموږ د خاوري له لاري تطبيقيږي، لکه د پاکستان برق او د هند ګاز چې له ترکمنستان څخه يې زموږ د خاوري له لاري انتقالوي، دا ځکه زموږ د خاوري له لاري دوی ته لنډ او په يوه مستقيم لاين بدليږي. اکثره همسايه ګان مو خوښ دي، چې پر امنه سيمه باندي بدل سو ولي زياتره ځکه نه غواړي، چې هغوی زموږ خاوره محکومه کړي او د هغې له ويري څخه نه پريږدي، چې موږ پر ځان بسيا هيواد سو. زموږ غرونه، زراعت، کانونه، اوبه او زېربناوي هغه څه دي، چې موږ کولای سو د منځنۍ آسيا اقتصاد پياوړی کړو، که د لاجوردو لاره، يا مرکزي دهلېز او يا هم د پنځو هيوادونو مشترکه نقطه، چې افغانستان دئ، د يوې بلې تجارتي دوبۍ په نامه بدل سو نو د دې ستراتيژيک موقعيت په درلودلو سره هيڅکله همسايه ګان نه غواړي، موږ بدل سو البته يو نيم همسايه ګان.

اوس په کار ده، چې د نوي نسل د روزلو په مټ د يوې عمومي اجماع په رامنځته کولو سره تر هر څه مخکي موږ د خپلو زيرمو او اوبو لپاره يوه ملي اجماع رامنځته کړو، تر څو د جګړې اقتصادي بې وزلي ختمه سي او تر ټولو اړينه د مهاجرو بيرته راستنېدل او هغوی ته د کار زمينې برابرول موږ له دې شته ناورينونو څخه خلاصوي.

موږ يو پر امنه، هيوادپاله او اسلامپاله ملت يو، لامل ده، چې پورته کېدو ته مو نه پريږدي.

ځان ته متوجې يې!؟

له يوه بزرګ څخه مي وپوښتل چې نصيحت را ته وکړه.

هغه وويل چي کله دي لوښی پرېولی دئ او څه دي ترې زده کړي دي؟

ومي ويل چي لوښی او نصيحت څه تړاو سره لري؟

ويې ويل چي لوښی له دباندي څخه لږ او له دننه څخه ډېر پاک پرېولل کيږي. نو ته له دننه څخه ځان پاک ومينځه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

انجنير امان الله حقيار

اقتصاد پوهنځی

د مسلمان نسل زياتېدل او پر ضد يې پلانونه

ځېړونکي او محققين ټول په دې خبره يوه خوله دي چې، د اسبابو په نړۍ کي د طاقت پرېکړي جغرافيايي مساحتونه نه بلکي افرادي قوت او بشري ځواك کوي، د پرمختللو وسايلو او عصري ټيکنالوژۍ په دې دور کي لا هم کابو ټول پوهان په دې حقيقت اعتراف کوي چې وړاندي والی او غلبه به يوازي د هغه ملت په برخه وي چې، ډېر مړونه ولري، خو د غرب له بده مرغه چې په دې ډګر کي دا مهال د سترو ننګونو سره مخامخ دئ، دنفوس مخ پر زياتيدونکي کمښت د لويديځ لپاره راتلونکی تر ټولو ستر بشري ناورين دئ، چې امريکايان او اروپايان يې سخت اندېښمن کړي دي خو چې د مخنيوي لپاره يې پورته سوي ټول ګامونه د فطري اصولو څخه ډېر ليري دي نو د ګتې په پرتله يې تاوان زيات کړی دئ او نوي ستونزي يې زېږولي دي .

په امريکا او اروپا کي د نوو کوچنيانو د زېږېدلو فيصدي ۷، ۱ ده، خو په اسلامي نړۍ کې ۵، ٦ ده . په امريکايانو کي د شنډتوب د مخ په زياتيدونکي مرض په باره کې په(۱۹۹۵م) کي د نيوز ويك نومي امريکايي جريدې يوه ځانګړې ګڼه خپره سوې وه چي پکښې د امريکايي شنډو فاميلونو شميره ۵ ميليونه او ۳ سوه زره ښودل سوې وه ،جرېدې د National center for

(c) ketabton.com: The Digital Library

health statistics نومي تحقيقاتي اداري په حواله ليکلي وه چي، په (۱۹٦٥م) کي د شنډتوب د مرض فيصدي په امريکايانو کي ۴، ۱۴ وه، خو تر (۱۹۹۵م) پوري دا فيصدي ۵، ۱۸ ته لوړه سوه . امريکايي پوهان د دې ځانګړی لامل دجنسي غوښتنو د پوره کولو لپاره دغير فطري لارو انتخاب او د ودونو نشتوالی يا پکښې وروسته والی بولي .

په غربي ټولنو کي د انساني نسل د مخ په زياتيدونکي کمښت د مخنيوي لپاره د امريکا او اروپا دولتونو ځيني اقدامات هم کړي دي، مثلاً : د کومو کوچنيانو چې پلاران نه وي معلوم قانوني تحفظ ورکړل سوی دئ، کومې ميندي چي حرامي اولادونه زېږوي د دولتونو له لوري د ډېرو آسانتياوو نه برخمني وي، بېله واده ازدواجي روابط ومنل سول او د بهرنيانو سره د ودونو کولو لپاره وګړي وهڅول سول، خو چي دا لاري چاري دخدايي قوانينو او د فطرت د غوښتنو څخه ليري وي نو تاوانونه يې دوی هم اوس د سر په سترګوويني او د مشکل د حل لپاره د نوو لارو په لټه کي دي، خو فطرت ته د راګرحيدلو او د اسلامي لارښوونو د قبلولو پرته به د برياليتوب يوه لار هم ونه مومي .

په (۱۹۸۴م.) کال کي د اروپايي اتحاديې له لوري په دې موضوع جوړ سوي کانفرانس کي يو پرېکړه ليك صادر سو چي پکښې د ټولو غړو هيوادونو څخه د داسي ګامونو پورته کولو غوښتنه سوې وه چي، له امله يې په غربي ټولنه کي د کوچنيانو په زېږولو کي زياتوالی راسي، په پرېکړه ليك کي په دې خبره سخته اندېښنه څرګنده سوې وه، چې په (۱۹۵۰م.) کال کي د نړۍ په انسانانو کي اروپايان ۸، ۸ فيصده وه چي تر (۲۰۲۵م.) کال پورې به دافيصدي ۲ ته راکوزه سي چي د يوې پېړۍ نه هم په کم وخت کي ځلورمي برخي ته راکوزېدل په خپل ذات کي ډېر سترکموالی دی. "امريکن انټر پرايزز انسټي ټيوټ" نومي اداري په (۱۹۹۵م.)کال کي په خپل يو راپور کي ليکلي وه چي، د نفوس تناسب ته په پام کي نيولو سره ويلای سو چي کمزوري ولسونه به په راتلونکي کي ځواکمن سي او ستر ځواکونه به د نفوس د کموالي له امله له منځه ولاړ سي .

د مسلمانانو د نسل زياتوالی متعصب لويديځوال سخت اندېښمن کړي دي، هغوی وايي چي يوه عامه يمنۍ ښځه لږ تر لږه ۷ اولادونه زېږوي، که تر راتلونکو درو نسلونو پوري د کوچنيان د زېږولو تناسب همداسي وي نو د هري يمنۍ ښـځي به په درو نسلونو کي ۴۹ لمسيانو ، ۳۴۳ کړوسيانو او ۲۴۰۱ کوديانو نړۍ ته سترګي غړولي وي، خو برعکس د المان، هسپانيا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایټالیا په شمول د اروپا د اکثرو هیوادونو زیاتره ښځې یوازې یو بچی راوړي چې په دې توګه درې نسله پس به د هرې اروپایي ښځې یوازې یو بچې، یولمسی، یو کړوسی او یو کودي نړۍ ته سترګې غړولې وي ، درې نسله پس د یو اروپایي په مقابل کې د ۲۴۰۱ مسلمانانو راتلل د عمل په نړۍ کې ضروري نه دي خو صلیبي متعصبینو ته یقیني ښکاري او همدې حساب کتاب سخت وارخطا کړي دي او په دې وېره کې دي چې که خبره همداسې روانه وي نو په راتلونکو څو لسیزو کې به د نړۍ نقشه بیخي بدله سي .

په (۱۹۸۸م.) کال کې د "امریکن ډیفنس ډیپارټمنټ" نومي مرکزي ادارې په خپور سوي تحقیقي راپور کې د انساني نفوس د زیاتوالي په بې اندولۍ سخته اندېښنه څرګنده سوې وه، او پکښې راغلي وه چې د نفوس د زیاتوالي له امله به په راتلونکو څو لسیزو کې د فوځي ځواك په نړیوال توازن کې ستر بدلون رامنځته سي، په راپور کې د امریکا د پالیسي جوړوونکو کړیو څخه په کلکه غوښتل سوي وه چې د انساني نفوس د زیاتوالي مخنیوي ته دې همدومره توجه وکړي څومره چې د عامه وژونکو وسلو نه خپراوي ته کیږي .

د امریکا څېړونکي څکه د زیات تشویش ښکار دي چې د هغوی د اټکلونو له مخې به په (۲۰۲۵م.) کال کې د امریکا نفوس د تایوان د نفوس څخه هم کم وي، د ایران نفوس به د جاپان سره برابر سي او د ایتوپیا نفوس به د فرانسې د نفوس څخه یو پر دوه سي .

د اشتراکي یا کمونیستي نظام د ړنګېدو څخه وروسته یوازینی اسلامي نظام دئ چې د غربي پانګوال نظام په مقابل کې ولاړ دئ او د قومونو د متحد کولو صلاحیت هم لري، نو څکه د مسلمانانو د نفوس زیاتوالی غرب د ستري وارخطایۍ سره مخ کړی دئ. وایي چې نامتو لوېدیځوال څېړونکي EB وایي چې: "په نړۍ کې د انساني نفوس د زیات ډېروالي اوکموالي د فرقونو د له منځه وړلو لپاره موږ یوازې دوې لارې لرو، لویدیځ دې خپل نفوس زیات کړي او یا دا چې د دوهمې نړۍ د نفوس د کموالي لپاره هر ډول هڅې وسي، د لویدیځوالو لپاره خو د نفوس زیاتول ناشوني دي څکه چې په غرب کې د کوچنیانو د تولد فیصدي ډېره ټیټه ده او د لوړوالي لپاره یې دولتي او انفرادي سوې ټولې هڅې ناکامې سوي دي او نوې هڅې په دېره لوړه بیه پرېوځي، د "ټیسټ ټیوب بې بې" له لارې د نفوس د زیاتوالي کوششونه روان دي خو د دې مصارف ډېر لوړ دي، بل لور ته د غرب د نوي کلتور له مخې ښځې د کوچنیانو پالل د ځان لپاره یو مصیبت او ستونزمن عمل بولي، غرب چې د خپل نفوس د ډېرولو د لارې څخه ناهیلي سوي اوس یې دوهمه لار غوره کړه او په دوهمه نړۍ کې عموماً او په اسلامي نړۍ کې یې په ځانګړې ډول د انسانانو د زیاتوالي لپاره بېلابېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسایل په کار واچول او له هر ډول توطئو څخه یې استفاده وکړه .

په جنوبي افریقا کي له پیړیو پیړیو سپین پوستي واکمن وه، تورپوستو به تېوله ورځ په ښار کي کار کاوه خو په ښار کي یې د اوسېدو ځای نه درلود، له ښار څخه دباندي به په کوډلو کي اوسېدل، د سپین پوستو روغتون، بس تم ځای او هوټل ته د ورتللو حق یې نه درلود. په (۱۹۵۱م.) کال کي تور پوستي د سپین پوستو درې برابره وه، یو نسل وروسته دا پنځه برابره ته ورسېدل، د تورپوستانو د نفوس دې زیاتوالي سپین پوستان مجبور کړل چي یوازي د خپل تجارت او شتمنیو ساتنه وکړي او سیاسي واکداري له لاسه ورکړي.

همداسي اسرئیل در واخله، د عربي کورنیو په پرتله د دوی کورنۍ ډیري وړې وې او د نوو کوچنیانو د زیږېدلو فیصدي هم ډیره ټیټه وه، نو د دې لپاره چي په راتلونکو کلونو کي د عربو په وړاندي اقلیت ونه ګرځي نو له اروپایي ملکونو څخه یې زرګونه یهودي کورنۍ راوستلې تر څو دا خلا ډکه کړي.

همدارنګه په لبنان کي یو وخت عیسویان اکثریت ووه، یعني د شپږو عیسویانو په مقابل کي پنځه مسلمانان وه، خو د مسلمانانو د چټکي ودي له امله نن مسلمانان ٪۷۲ او عیسویان ٪۲۸ ته رسیدلي دي. همدارنګه استرالیا یو پر مختللی هیواد دئ خو د مالیې وزیر یې یوې غونډې ته وویل چي: په تیرو ۴۰کلنو کي یې عاید ځکه د پام وړ تغیر نه دئ کړی چي نفوس یې ورخ تر بلي د کمښت په حال کي دئ او د نفوس ځوانه برخه یې لږ ده، په داسي حال کي چي دوی د نفوسو د ډېرښت لپاره ډیري هڅي کړي دي، هغه ښځي چي ډېر اولادونه راوړي ستر امتیازات ورکوي او دا خبره یو شعار ګرځیدلی: (یو د مور، یو د پلار او یو د هیواد لپاره) خو بیا هم نه دي توانیدلي چي دا خلا ډکه کړي .

همداسي جاپان اوس په نړۍ کي هغه هیواد دئ چي تر ټولو لږ ماشومان پکښې دنیا ته راځي . همداسي روسیه نن ورځ د نړۍ په سطحه د نفوسو له کمښت سره مخ ده، یو روسي اخبار وایي چي: په (۲۰۷۵م.) کال کي به د روسیې نفوس نیمایي ته راټیټ سي، یعني له ۱۴۰ میلونه څخه به ٦۰ میلونه ته راکم سي، پوتین په خپله کلنۍ وینا کي وویل: اوس د روسیې لپاره تر ټولو ستر ناورین د نفوسو کمښت دئ او دی وایي چي، هر کال د اووه سوه زره (۷۰۰۰۰۰) په اندازه د روسیې نفوس کمیږي او د دي لپاره یې یو دولتي پلان هم اعلان کړ.

لنډه دا چي د طاقت اصلي سرچینه بشري ځواک دئ او له نېکه مرغه د مسلمانانو دا ځواک ډېر په چټکۍ سره زیاتیږي او غرب ډېر په چټکۍ سره ور څخه بې برخي کیږي او دا د دوی لپاره ستر ناورین دئ، د شوروي له سقوط وروسته غرب مسلمانان خپل اصلي رقیب بولي او د مسلمانانو د پر مختګ پر وړاندي هر ډول خنډونه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انجنیر روزي محمدِ غورځنګ

انجنیري پوهنځی

د ټولنیزو شبکو څخه د استفادې ادبونه

د انسان هره کړنه او قول په شریعت کي ځانګړی حکم لري، او دا حکم یې کېدای سي چي فرض، واجب، مستحب، مباح، مکروه او یاحرام وي. اجتماعي(ټولنیزي) رسنۍ او ارتباطي وسایل، لکه: راډیو، ټلویزون، انټرنیټ او نور داسي وسایل دي چي پخوا نه وه او اوس منځته راغلي دي.

دغه وسایل په پراخه کچه استعمالول او په ټولنه کي یې پراخ تاثیر ته په کتلو ځانګړي احکام او ادبونه لري.

بېله شکه له دغو وسایلو څخه په ښه ډول استفاده کول د دین د اشاعت، د خلکو د اذهانو د تنویر او د اسلامي فکر د خپراوي لپاره له ستر ارزښت څخه برخمن دي.

همدارنګه غلطه استفاده له دغو وسایلو څخه په ټولنه کي ستري ناخوالي رامنځته کوي او ټولنه د بربادۍ او اخلاقي رذایلو خواته ټیله کوي.

په دې لیکنه کي کوشش کوو چي داجتماعي شبکو د استعمال اړوند ځیني ادبونه بیان کړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اداب چي باید رعایت سي:

١. د اخلاقي اصولو رعایت او هغو ته التزام.
٢. د مثبتو او زړه راښکونکو ادبیاتو کارول.
٣. د معلوماتو په نشر کي ټولنيز نزاکتونه او ظرفیتونه په پام کي نیول.
٤. د سختو او بدو الفاظو څخه ډډه کول.
٥. د بیان د ازادۍ رعایت او له هغې تيری نه کول.
٦. د فکر اونظر د اختلاف اداب په نظر کي نیول.
٧. د نورو په اړه ښه ګمان کول.
٨. د خلکو پر نظریاتو باندي نقد کول نه دخلکو پر شخصیت باندي.

هغه موارد چي باید اجتناب ورڅخه وسي:

١. د داسي مطالبو نشرول چي درواغ وي.
٢. د داسي مطالبو نشرول چي په غیبت کي حسابیږي.
٣. داسي معلومات نشرول چي منبع يې معلومه نه وي اویا دقیقه نه وي.
٤. د خلکو د شخصي او کورنيو مسايلو په اړه معلومات خپرول.
٥. د داسي مطالبو خپرول چي د فحشا او فساد سبب کیږي.
٦. د داسی مطالبو خپرول چي د خلکو تر منځ د اختلافاتو سبب کیږي.
٧. داسي مطالب خپرول چي د اسلامي عقیدې خلاف وي.
٨. داسي مطالب خپرول چي د اقوامو د توهين سبب کیږي.

سپکتیا او لوړتیا

ستا هغه خاموشي ډېره ښه ده چي وروسته يې خبري کولای سې؛ خو هغه خبره دي ډېره بده ده چي وروسته يې چُپ سې. لومړنی عزت او دوهم ذلت دئ.

نو داسي څه مه وايه چي سبا پرې سرځوړی يې، بلکي داسي څه وایه چي پرې سرلوړی اوسې.

علم مه سپموه!

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي:

که څوک له چا څخه (د دين د علم اړونده) پوښتنه وکړي، او د هغه زده وي لېکن ځني پټه يې کړي نو د قیامت په ورځ به يې په خوله کي د اور کيزه واچول سي (سنن ترمذي: ۲۶۴۹).

نو موږ ایمانًا، اخلاقًا او وجدانًا مسؤلیت لرو چي خپل علم له نورو سره شریک کړو، که نه ګناهکار به یو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شعـــر

استاد یحیی'حبیبي

د پلار او زوی د ښلتانه اوښکي دي نه تويیږي
پرېږده چي ښه په خوشحالي کي ژِندگي وکوي
قسم په خدای که له تعصبه فایده کور ته راوړي
د یوې ذرې ضرر دي نه ویني موږ یو بشر یو
ځمکه هغه سوځي چي اور پر بَل وي لویه خدایه!
بس ده اکثره وخت مو وخوړه له اوښکو سره
حق لري را دي شي له ماسره دي شپه سبا کړي
د هدیرې پر سر دي نوري جنډې باد نه وهي
پوهان سپین ږیري مو را کړوپ شول له غــمونو پر ملا
چیغي دي نه وي، درد دي نه وي، خوشحـالي دي وي تـل
چي خدای ته مخ شي په لمانځه کي دوعـا داسي کوئ
زه او هغه د صداقت په لوړه کچه کي یو
لویان خو څه چي ماشومان به لا ترې ساتو خلگو!
نور دي د ټولي نړۍ غم زموږ په سر نه راغورزي
د "حبیبیــي" خبري یوه یوه ډېرین نقش دي

گټه یې نشته د کاله اوښکي دي نه تويیږي
زما د وروروجان ستا د وراره اوښکي دي نه تويیږي
د هیڅ تاجک هیڅ پښتانه اوښکي دي نه تويیږي
چي مسلمان دئ د هغه اوښکي دي نه تويیږي
د کونډې مور د غلبېل زړه اوښکي دي نه تويیږي
د خوار یتیم پر ستارخانه اوښکي دي نه تويیږي
گورئ! زما د مېلمانه اوښکي دي نه تويیږي
تېزي په شان د بارانه اوښکي دي نه تويیږي
د مخور مشرتابه اوښکي دي نه تويیږي
د چا د ترور د چا د تره اوښکي دي نه تويیږي
ربه! رښې رښې اوبه اوښکي دي نه تويیږي
زه وام د دې دا وای دده اوښکي دي نه تويیږي
آن په زانگو کي د ویده اوښکي دي نه تويیږي
د کوم غریب کوم بېچاره اوښکي دي نه تويیږي
ده به ویل پر گرېوانه اوښکي دي نه تويیږي

========

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد عبدالله محمدي

افغانستان

افغانســــــــتان دننګیالیوافغانـــــــــــانوکور دئ
دهمتنـــــاکو جنګیالیواوغازیــــــانو کــــــور دئ
حــق یــې پــاللی او پرحــق بانــدي یــې سر ورکـړی
د داسي پــاکو حــق پــالونکو مؤمینــانو کــور دئ
دچنګیزیــانو مــاتوونکي دګرګـــــــــین وژونکــي
دمیـرویس خـان بابـا هوتـک غونـدي نامیـانو کـور دئ
چـي حـق یـې لـوړ کـړ باطـل جنـډه یـې کـوزه کړلـه
د داسي ســـترو شـــازلمیانو اتلانــــو کــــور دئ
چـــي انګریزانــو تــه یــې ورکــړل د عــبرت درســونه
د اکبرخـان او ایـوب خـان غونـدي غازیـانو کـور دئ
چـي سره روسـان یـي لـه هیـواده پـه فـرار مجبـورکړل
د مجاهـــدو مبـــارزو جـــان بـــازانو کـــور دئ
سر ورکــوي خــو اشــغال ګــرو تــه لاس نــه ورکــوي
د سربښــــندونکو واقعــــي مســــلمانانو کــــور دئ
هیــواد پــالي خــو د اســلام پــه لاربښــوونه بانــدي
باطـل پـالونکو تـه اجـل د حـق خواهـانو کـور دئ
سـور استعمار یـې پـه ګونـډو کـړ اوس د تـور نوبـت دئ
تــاریخ ثابتــه کــړه چــه دا د فاتحــانو کــور دئ
نــه یــې تیمــور نــه یــې بــابر نــه یــې نــادر منلــی
د ظالمانومخـــــــالف مبـــــــارزانو کـــــــور دئ
لاســونه پورتــه کــړئ اللــه تــه چــي وطــن روښــان سي
ځکــه چـــي دا د ســترو ســترو انســانانو کــور دئ
د عمــــري غیــــرت څرګنــــدې نمــــونې شــــته دلتــــه
د حیـــدري غیـــرت لرونکـــو سربـــازانو کـــور دئ
د ملالـــۍ غونـــدي سرتیـــرې دې ځـــای کـــي وې
چــه خاینــان یــې کــړل رســوا دصــادقانو کــور دئ

ایماني ژوند

که پر جسم باندي د نفس حکومت وي نو دا حیواني ژوند دئ. که پر جسم باید د عقل حکومت وي نو دا انساني ژوند دئ. خو که پر جسم باندي د قرآن حکومت وي نو دا ایماني ژوند دئ.

بې عمله قسم

که مخالفت او عداوت د فیصلې له پاره قرآن ته راجع کوې، نو فیصله پر هغه باندي له لاس اینښوولو څخه نه بلکي عملاً منلو څخه وکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نصیب الله زاهد

ښوونه او زوزنه پوهنځي

لنډغر وزگړی

یوه رمه وه، د اوزگړو ځانگړې رمه، شپون ښه ساتله د نورو حیوانانو، مړانو او آسانو حقونه به یې په خوړل. په کلي کې به ایله وه، باغونو ته به اوښته او د خلگو شنو فصلونو ته د اوښتلو پرې کاټ یې درلود. کلیوال زیات ور څخه په تکلیف وه، په ستر خوانونو به ور گډېده او د کورونو گلان به یې ور خوړل. خلگو به هره ورځ شپانه ته شکایت کاوه، چې دا وزگړي دې حصار کړه پر موږ یې ژوند حرام کړی دئ.

شپانه به بهانې کولې، چې دا خو اوس زما تر وس تېر دي دا غسې اموخته سوي دي، چاغ سوي دي، زما وس نه په رسیږي، چې یو وترم د تږلو نارې سي، یا تناب پرې کړي.

دا چې د شپانه د کار اخیري شپې ورځې وې، د خلکو پر خبرو یې چندان غوږ نه گراوه.

خلگو ته یې وویل: زما خو هسي هم اخیري شپې او شپې دي در څخه ځم بل شپون، چې رالی تاسي همکاري ورسره وکړئ، چې د دې بدماشو او لنډغرو وزگړو رمه ختمه کړي او تاسي ځني خلاص کړي. وخت تېرېده هغه لندغر پلوی شپون ولاړی، بل نوی شپون راغلی، په دې اړخ کې خاص د خلکو په خوښه وو. څه موده چې ووته دوه چاغ وزگړي یې چپه کړه، چاړه یې پر سر ور تېره کړه، د دوی له وهمه دوه درې نور په وزو گډ سوه ویل: موږ مونثان یو.

د کلیوالو هیلي را ژوندی سوې، د لنډغرو وزگړو څخه د خلاصون ورځي یې په سترگو لیدلې، د شپانه حمایت یې پیل کړ، چې شپانه به غږ کړ د کلیوالو ځوانانو خاص گروپ به یو لنډغر وزگړی را چپه کړ. لنډغر وزگړي هم دومره کمزوري نه وه، څه نا څه خرو او غویو یې هم ننگه کوله او په کلي کې به ورسره په ځغاسته وه، درز غوبل به جوړ وو دوړي به په پسې وې، غوایي او خره به د وزگړو پر سر درېدل، د دوی پر سر بې جنگونه کول او ښکرونه بې غورځول.

شپون لگیا وو د کلیوالو د هوسا او ارام ژوندانه هیلي یې رسمولې او رښتیا کولې.

لنډغر وزگړي په منډه وه، د ارام ځای یې نه وو، نیم وه، نیم نه وه، نیم یې بیا گوډان، شلیان او مونثیان سول. کللیوال خوشاله وه، شپانه ته یې د زرکلن ژوند لاسونه لپه کړي وه او د لنډغرو حیوانانو څخه د خلاصون دعاوي یې کولې.

له ځان سره ظلم

آیا له وخته مخکي بوډا کېدل هم سخت کار دئ؟

بس کوچنی غم درته غټ کړه، تر هغه هگی لاندي کړه، بچیان ځني تولید کړه او ځان ښه ورسره بوخت کړه، دا یې تر وخت دمخه زوړوالی! استغفرالله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراف الدين جمال زاده

د اقتصاد پوهنځي

د لاجورد ټرانزيټي لاري اقتصادي ارزښت

Lapis Lazuli & its economic importance

لاجورد د افغانستان د اقتصادي پیشرفت او تجارانو لپاره تر ټولو ښه خبر دئ، ځکه د دغي ټرانزيټي لاري له طريقه به افغاني توليدات تر منځنۍ آسيا، ترکيې، اروپايي مارکيټونو او نړيوالو بازارونو ته لاره پيداکوي.

لکه څرنګه چي دغه ټرانزيټي لاره د پنځو غړو هيوادونو لکه افغانستان، ترکمنستان، ګورجستان، ازربايجان او ترکيې هيوادونو په ګډو هڅو سره په (۲۰۱۷م) کال کي امضاء او په (۲۰۱۸م) کال کي عملاً افتتاح سو چي، دا د ټولو افغانانو لپاره يو ښه خبر وو.

ځکه افغانستان په وچه کي راګير هيواد دئ، بهر ته لاره نه لري نو تل د داسي ټرانزيټو لاره په هڅه کي وي چي په ارزانه قيمت، لنډ وخت او ښه کيفيت تر بهرنيو مارکيټونو خپل توکي ورسوي. ځکه افغانستان په تېرو اووه لس کلنو کي د کراچي په بندر پوري تړلی هيواد وو، کله چي به زموږ تجارانو د دې لاري اموال افغانستان ته راوړل ډېر کله به دغه لاري په سياسي حالت پوري تړلي وې، چي په پايله کي به يې زموږ ملي اقتصاد او تجارانو ته په ميليونونو زيانونه اوښتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان د تاریخ په اوږد کې خپل ستراتیژیکي او جغرافوي موقعیت ثابت ساتلي دئ، که لږ دې لارې ته په ژور نظر وگورو دا خپله د آبرېښم د لارې یو ډول بیا رغول دي. آبرېښم د افغانستان د ستراتیژیکي موقعیت لپاره خورا اړین بلل کیږي. دا چې لاجورد د دې لارې نوم اېښودل سوی دئ، علت یې دا دئ چې څه باندې دوه زره کاله وړاندې د دې لارې څخه د بدخشان لاجورد تر اروپا پورې لېږدول کېدل.

بل که موږ د لارې واټن، مصارف او نورې ټرانزیټي ستونزې په نظر کې ونیسو، تر کراچې بندر په یوه کانټینر توکو کې (۱۵۰۰) ډالر ارازانه تمامیږي، نو دا د صنعت کارانو او تجارانو لپاره تر ټولو ښه خبر دئ ځکه هلته رسیده اجناس په ارزانه قیمت او ښه کیفیت سره رسیږي.

ددې لارې تر ټولو لویه ستونزه د هیواد په داخل کې لیدل کیږي، هغه دا چې موږ دومره تولیدات نه لرو چې په دوامداره توگه یې د دې لارې له طریقه ولېږو، ولې چې موږ خپله یو متکي او مصرفي هیواد یو، خو بیا هم یو شمېر زرعتي محصولات، وچې او تازه میوې د هیواد څخه آسیايي او اروپايي بازارونو ته لېږدول کیږي. په دې برخه کې یوازې مشکل دا دئ چې موږ خپل تولیدات د اروپا په کچه معیاري کړو. د پروسیس څخه شروع بیا تر بسته بندۍ (Packing) پورې ټوله د اروپايي مارکیټونو د غوښتني مطابق جوړ کړو، چې په دې برخه کې زموږ ملي تجاران او صنعت کاران د دولت جدي ملاتړ او تشویق ته اړتیا لري، تر څو هم هیواد په داخل کې د تولید کولو لپاره آسانتیاوې برابرې کړي او هم د افغاني تولیداتو لپاره نړیوال مارکیټونه پیداکړي.

پایله: لاجورد د افغانستان د صادراتو لپاره غوره بدیل دئ د نورو بندرونو او ټرانزیټي لارو په پرتله، که په هیواد کې خصوصي او دولتي سکتور په گډه د خپلو تولیداتو د ډېرښت او معیاري کېدو لپاره هڅې وکړي تر څو مو صادرات زیات او واردات مو کم سي چې ورسره سم به مو په ملي بودیجه کې کسر له منځه ولاړسي، داخلي تولیدات به مو ډېرښت وکړي، اقتصادي نوساناتو کنټرول او اقتصادي وده به په هیواد کې مخته ولاړه سي.

پاک او ناپاک خلک

امام اوزاعي رحمه الله وايي:

یو سړي ته مې وویل چې یو کور مې په کار دئ، خو د داسې گاونډیانو تر څنگ چې حسد، غیبت او بُغض نه کوي.

وايي: هغه کس سیده هدیرې ته بوتلم، چې داسې خلک یوازې همدلته اوسیږي.

ښه! نو نن به همسایگان څنگه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بصیر احمد صدیقي

اقتصاد پوهنځي

خپلي هیلي مه وژنئ!

هر انسان هیله لري چي پرمختګ وکړي، لوړ مقام، دولت، عزت او شهرت تر لاسه کړي. په ټولنه کي منلی او غوره کرکټر ولوبوي، خو وروسته له څه وخته دوی خپلي دغه هیلي پرېږدي ،دوی ته هر څه مشکل او ناممکن ښکاري، دوی خپل داخلي ځواک نه وي پېژندلی ، دوی په دې نه پوهېږي چي همدا انسان و؛ چي د ټولي نړۍ لیدلوري ته یې بدلون ورکړ، هو! همدا انسان چي رب العالمین ذات اشرف المخلوقات پیداکړ. همدا تاته یې ای انسانه! د نړۍ د رهبرۍ کولو ځواک او قدرت درکړ او خپل خلیفه او سردار یې په کایناتو کي غوره کړې .

په نړۍ کي هر څه تر لاسه کول اسانه دي، خو مقاومت او لږ څه هڅه غواړي، ایا اوس هم ناهیلی یې.

راسه! د هغو اشخاصو له هیلو دي لږ خبر کړم چي هیڅچا هم د ربښتیا کېدو باور نه باندي کاوه خو د خپلي داخلي لېوالتیا او پر ځان باور په زور ورته ورسېدل، وروسته هرچا ورته د بریا چکچکي کولې او منلي اشخاص سول.

رسول اللهﷺ د خدایﷻ پیغمبر وو، د خدایﷻ کلام یې خپل قوم ته راوړ ، دوی ته یې د امن او سپېڅلتوب تلقین وکړ ، د ایمان د راوړلو په صورت کي یې پر نړۍ د راج زیری ورکړ خو قوم یې بې شماره ډېر ظلمونه باندي وکړل، دده یاران او سپېڅلي اصحاب یې ورته شهیدان کړل. دی یې د کاهن او جادوګر په القابو ونازاوه او د خپل مسکن څخه یې جدا کړ، خو ده صبر او مقاومت وکړ. خپل مزل ته یې دوام ورکړ؛ هیڅکله تسلیم نه سو، نن ورځ یو نیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملیارد انسانان د ده لاره تعقیبوي، که ته وایې دده سره خو د خدای ﷻ نصرت وو .راسه له نورو دي خبر کړم.

توماس اډیسن د ذهني اړخه کمزوری انسان وو، حتی د ښوونځي څخه هم وشړل سو، خو دده هیلي لویې وې، د ده سره داسې هیله پیدا سوه، چي باید ټوله نړۍ روښانه کړي، دا په داسې حال کي چي د برق د موجودیت چا تصور هم نه سو کولای، تر زر ځله ډېر د ماتي سره مخ سو خو خپل کار ته یې دوام ورکړ او بریالی سو، هغه کسان چی خوبونه په عمل بدلوي هیڅکله نه دریږي.

مارکوني دا ارمان درلود چي د هوا د څپو له لاري د لیږد وړ یو غږیز سیسټم رامنځته کړي، نن ورځ یې راډیو او بېسیم مخابراتي سیسټمونه ژوندۍ بیلګي دي. جاک ما غوښتل د نړۍ تر ټولو غټ د صادراتو او وارداتو انلاین شرکت رامنځته کړي، خلګو دده نظریه بابیزه او پوچه وګڼل، تر سل ځله ډیر د ماتي سره مخ سو خو ده پر خپل ځان او خپل راتلونکي باور درلود او بریالی هم سو، وروسته له شل کاله هر چا دی یو بختور انسان ګڼی ، علي بابا شرکت یې ژوندۍ بېلګه ده.

څوک چي خپلې راتلونکي ته هیله مند او باوري وي، راتلونکی به یې هم روښانه او شکر ګذاره وي . بیل ګیټ پر هڅه باور درلود، خپلو هیلو ته د رسېدو لپاره یې هارورډ پوهنتون پرېښود، د پلار په شمول ټولو کم عقل وګڼی، خو ده خپل هداف او هیلي تعقیب کړې او ورته ورسېد، دده فکر په ټوله نړۍ کي نوښت او بدلون راوست. نن ورځ داسې دفتر نه سته چي کمپیوټر دي نه وي پکښې او په هغه کي دي وینډوز نه وي، وکي د مایکروسافټ کمپنۍ رامنځته کوونکی ښیم، کله چی بریا ته ورسېد د هارورډ پوهنتون له لوري په افتخاري دوکتورا ونازول سو، پر سټېج ولاړ وو، تر سترګو یې اوښکي رواني وې، ویل یې: پلاره! ما نه ویل زه به یوه ورځ هتمن فارغه کېږم.

همداسې په زرګونه څیرې دي چي د خلګو د خبرو پروا یې ونه کړل او یوازي خپل هدف یې تقیب کړل، نن په نړۍ کي منلي اشخاص دي ، خو په یاد ولرئ چي زرګونه داسې څیرې هم شته چي خپلي هیلي یې د نورو تر خبرو او پر دوی د ناکامۍ د ټاپې وهلو له وجي له لاسه ورکړي او نن یې نوم او نوښان هم نه سته.

ځوانانو! هیڅکله مه تسلیمېږئ، د کوښښ نه کولو پرته بل هیڅ ماتي نه سته، ماتي له دننه پیلیږي. دا زموږ داخلي او ذاتي کمزورتیا ده چي د هدف نه لرلو په وخت مو له هر څه لیري ساتي، هر څومره چي ډېره هڅه وکړئ هغومره ځواکمن کیږئ او څومره چی ځواکمن یاست هومره ډېر کولای سئ چي ډېر مقاومت وکړئ او خپلو هیلو ته ورسیږئ.

اعتماد یعني څه؟

په یوویشتمه پېړۍ کي پر اعتماد هم اعتماد ختم سوی دئ.

وګورئ! اعتماد یا باور هغه کلمه ده چي په لوستلو یې ثانیه تېریږي، په فکر کولو یې دقیقه تېریږي، په پوهېدلو یې ورځ تېریږي، په عملي کولو یې کال تېریږي، خو په ثابتولو یې ټوله ژوند تېریږي.

اوف، اې اعتباره! نور درباندي بې اعتباره یم!

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورمحمد فرحت

حقوق او سیاسي علومو پوهنځی

زموږ د ټولني تر ټولو اساسي ستونزه څه ده؟

که ووایم چې بدبختانه زموږ په ټولنه کې اساسي ستونزې ډېرې سته خو، یو له هغوی څخه یې د غبرګون اصول دي، چې موږ نه دي پېژندلي او نه مو مراعات کړي دي، بېخي مو له نظره غورځولي دي. دلته غواړم چې د غبرګون اصول در وپېژنم او د هغوی تاثیرات بیان کړم.

عمومًا غبرګون پر دوه ډوله دئ: مثبت غبرګون او منفي غبرګون.

مثبت غبرګون په ټولنه او اشخاصو کښې مثبت بدلون رامنځته کوي. موږ باید تل هڅه وکړو چې د یو بل پر وړاندې مثبت برخورد ترسره کړو. مثبت فکر کول او د نورو په مقابل کې نېک اقدام ترسره کول، په ټولنه کې د خلکو تر منځ نژدېوالی، مینه او اعتماد رامنځته کوي او یوه ارامه او خوشحاله فضا منځته راوړي. د انسان د پرمختګ او اعتبار د پخوالي یو لامل هم مثبت غبرګون ترسره کول دئ.

همدارنګه منفي غبرګون د نورو په مقابل کې ترسره کول منفي عواقب لري. پر ټولنه او اشخاصو باندې منفي تاثیر شیندي او یو انارشي سیستم رامنځته کوي. د تاوتریخوالي کچه لوړېږي، د انسان پر دماغي او جسمي قوت باندې تاثیر کوي، د خلکو تر منځ اعتبار او مینه له منځه ځي،او د پس پاته کېدو لوی لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو مثال یې وایم کله چې یو کس ښه کار ترسره کړي یا هغه کار ترې خراب سې نو هغه باید تشویق کړل سي، نو اړینه دا ده چې په هر ځای کي د هر چا په مقابل کي هغه که موټروان وي، چوکیدار وي، بزګر وي، دوکاندار وي او که په کاري دفتر کي د دفتر دغړو سره وي او که یې له رئیس سره وي، باید پر وړاندي یې مثبت غبرګون ترسره کړو، تر څو یو د بل په زړونو کي د میني او ورورولۍ احساس پیدا سي او د یو بل په وړاندي مثبت ذهنیت رامنځته سي، په زیاته توګه په کورنۍ کي باید د ښځو او ماشومانو پر وړاندي له منفي غبرګون څخه په کلکه ډډه وسي، دا زموږ په ټولنه کي تر ټولو لویه ستونزه ده چې پاملرنه نه ورته کیږي. هر وخت مو ماشومان او ښځې تهدید کیږي، تر فشار لاندي راوستل کیږي، غوښتني یې نه منل کیږي، اخېر نو په ذهني او قلبي ناروغیو مبتلا سي، دا ټول د منفي عکس العمل تاثیرات دي.

ماشومام وهل کیږي رټل کیږي، له ټولنیزو روابطو او تشویق څخه لیري ساتل کیږي، خاصه پاملرنه یې روغتیا او زده کړو ته نه کیږي.

هغه چې بیا لوی سي له یو عالم مشکلاتو سره لاس او ګرېوان وي، خپل سرنوشت نه سي ټاکلای، کم جرئته وي، د زړه خبره په خوله نه سي کولای، د پرمختګ لاري چاري نه ورمعلومیږي. اخیر نو سل سرونه خیشته کړي بیا نو یو نه سي خریلای. دا ټول د منفي اغېز لاندي راغلي وي او یو ډول وېره او تشویش یې په زړه ننوتلی وي او دا د انسان تر ټولو لویه نیمګړتیا ده چې د هر شي په مقابل کي خنډ ګرځېدلی وي.

زموږ تر ټولو لویه ستونزه داده چې ستونزه مو په مخ کي پرته وي، وینو یې، ترسره کوو یې خو له منځه یې وړلای نه سو. نو راځئ چې دا منفي غبرګون په مثبت واړوو او همدا مو مسولئیت دئ.

دغي برخي ته باید جدي پاملرنه وسي، ځکه زموږ په ټولنه کي بدبختانه تر مثبت غبرګون منفي زیات مروج ده، تر ښې خبري کول ښه سلوک چلول منفي اړخ یې زیات ده. هڅه باید وکړو او لاس په کار سو، چې دا ستونزه په ټولنه کي حل کړو. د دې بدبختۍ څخه کورنۍ او ټولنه خلاصه کړو او یوه سالمه فضا رامنځته کړو. اول یې باید له ځانه پیل کړو او بیا په کورنۍ کي، همداسي د اوسېدلو په محیط کي، په ښار کي او په ټولنیزو رسنیو کي ورباندې کار وکړو او عملي یې کړو.،تر څو دغه غلط او تاواني کلتور په ښه او مثبت کلتور بدل سي، نو د ټولني ډیري ستونزي او خنډونو به مو له منځه لاړ سي.

د حکمت پړاو

د سقراط شاګرد ورڅخه وپوښتل چې زما حکمت او پوهه څه وخت اکمال (بشپړتیا) ته رسیږي؟

ورته ویې ویل چې کله د نورو له خوا په خپله ستاینه خوښ نه سې او په ترټنه یې غمجن نه سې.

شاګرد وپوښتل چې دغه حالت ته به نو کله ورسېږم؟

استاد یې وویل: هر کله چې څلور شیان حاصل کړې، یعني دوه غوږونه چې حکمت واوري (د پوهانو نصیحت واوري)، او دوه غوږونه چې کاڼه وي (د جاهلانو بېهوده خبري وانه وري).

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالرشید راشد، اقتصاد پوهنځی

د منفي فکر زیانونه

هغه څه چي انسان له نابودۍ او ماتي سره مخ کوي، هغه يې خپل منفي فکرونه دي، چي په خپل زړه، ځان، روح او مغز کي يې ځای ورکړی وي، که نه نو بهرني عوامل زموږ په وجود باندې د اغېزې کوم خاص قدرت نه لري.

وايي يوه ورځ شمعي له اورلگیت څخه پوښتنه وکړه: له تاڅخه وېره لرم، ته زما وژونکی يې، ته هغه يې چي زما ژوند ته اور اچوې او زما د نابودۍ لامل گرځېدلی يې او نور... همداسې يې دوام ورکړ، اورلگیت په خندا سسو، ورته يې وویل: له ماڅخه مه وېرېږه، زه تا له منځه نه وړم، زما اور یوازي تا لږ سوځوي، ته په اصل کي باید له هغه پلتې (تار) څخه وډار سې چي ستا په منځ کي تېره سوې ده او تر آخره دي سوځوي، که هغه نه وای زما اور ته هیڅکله هم نه سوځولې او له منځه يې نه وړلې.

که د شمعي په منځ کي هغه تار نه وای نو بیا شمعه تر پایه نه سوځېدله، نو داسي ویلای سو چي دا منفي فکرونه دي چي موږ سوځوي یعني موږ ځان خپله خرابوو.

منفي فکر لروونکي یا بدبین کسان معمولاً مثبتوکارونو ته په منفي سترگه گوري او د منفي نتایجو تمه ترې لري، چي دا کسان معمولا ناکام کسان دي او له ژوند څخه ناهیلي دي او ورڅخه کرکه کوي. که چیري یو گیلاس نیم له اوبو څخه ډک وي نو مثبت فکر لرونکي کسان داسي فکر کوي چي دا گیلاس نیم له اوبو څخه ډک دئ، خو منفي فکر لرونکي کسان بیا داسي فکر کوي چي نیم گیلاس تش دئ. منفي فکرونه او حسد موږ یوشان سوځوي.

کله چي یوڅوک زموږ په اړه منفي خبره وکړي نو دا موږته هېڅ زیان نه سي رسولای خو په دې اړه زیات سوچ کول موږ ته زیان رسولای سي، نو باید په دې اړه سوچ ونه کړو.

منفي فکرونه چي موږ يې په خپل سر کې ساتو، د شمعي دپلتې په شان مو له دننه څخه سوځوي، کله چي په خپل زړه کي ویري او ناهیلیو ته ځای ورکړو په ښکاره زموږ جسمي توانایي او پیاوړتیا له منځه ځي.

د ځینو کسانو په اړه موږ ته منفي خبري کېږي، خو کله چي له نژدې ورسره ملگري سو نو ډېر ښه کسان وي، حال دا چي موږ ته غلط فهم راکړل سوی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ او تاسو زیاتره هغه کسان خوښوو چي د مثبت فکر خاوندان وي ځکه د منفي فکر خاوندان موږ ته د خوښۍ پر ځای خپگان راکوي او د دوی له خولې څخه هیڅکله خوشحاله کوونکې خبره نه وځي. په پای کي به دا ووایم چي د منفي فکر له خاوند څخه د مثبتو کړنو هیله مه لره.

بې ارزښته افتخار

تر ټولو ناوړه افتخار هغه وي، چي یو څوک په داسي شي افتخار وکړي چي ده یې په رامنځته کولو کي هیڅ ډول رول نه وي ادا کړی، لکه: رنگ، قد ،قوم، ژبه، میراثي شتمني اونور. نوکه میړه یې په هغوشیانو فخر وکړه چي تاخپله گټلي وي لکه: تقوا، علم ، مهرباني، صداقت او داسي نور.

عتیق الله نوري

حقوق او سیاسي علومو پوهنځی

د بریالیو کسانو شل ځانگړني

۱. درواغ نه وایي.
۲. غرور نه لري.
۳. صمیمي وي.
٤. د درناوي او مننداویۍ حس لري.
٥. د هېرولو چل ورځي.
٦. د نورو بریاوو ته ارزښت ورکوي.
٧. د نورو کسانو پرمختگ غواړي.
٨. خپلي نیمگړتیاوي مني.
٩. هره ورځ مطالعه کوي.
١٠. یادانښتونه ساتي.
١١. د(څه وکړم ؟) لړ ساتي.
١٢. د نظریو په اړه خبري کوي.
١٣. مالومات شریکوي.
١٤. خوښي څرگندوي.
١٥. موخي ټاکي او د ترلاسه کولو لپاره یې پلان جوړوي.
١٦. توپیرونو ته غېږ خلاصوي.
١٧. دوامداره زده کړه کوي.
١٨. د بدلون لپاره لیرلید لري.
١٩. هیلي ژوندۍ ساتي.
٢٠. هوډ او حوصله لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زين الله زېور

حشره خوړونکي نباتات

هغه نباتات چي د حيواناتو په څېر تغذيه کوي د ځينو نباتاتوپه پاڼو کي داسي بدلونونه رامنځته سوي دي چي په څرګند ډول د پاڼي شکل نه لري، په دوی کي ځيني ساقې په پيچکونو بدلي سوي دي او کوچنيو پاڼو يې هم تغير کړی دئ، د دې نباتاتو په ځينو ډولونو کي ټوله پاڼه په اغزيو بدلېږي اويا هم په اغزيو کي د پاڼي محور په اغزي بدلېږي، يا د ځينو نباتاتو پاڼو داسي تغير کړی دئ چي د کوچنيو حيواناتو (حشراتو) ښکار يا نيولو وړتيا پيدا کوي چي هغه د غذايي موادو په توګه جذب او هضموي، دهغه نباتات د حشره خوړونکو نباتاتو Insectivorus plants په نوم يادېږي. حشره خوړونکي نباتات سره له دې چي ټول اتوتروپ(Autotroph)يعني کلورو فيل لري، ځانته غذا په خپله جوړوي مگر بيا هم د ډېرو ايونونو د لاسته راوړلو لپاره د کوچنيو حيواناتو او حشراتو د نيولو لپاره ځانګړي جوړښتونه لري، چي کوچني موجودات نيسي او هغه هضموي. د تجزيه سوي محصولاتو څخه يې د نايتروجن د منبع په توګه استفاده کوي، په همدي توګه دغه نباتات کولاي سي په هغو ځمکو کي چي خاوره او اوبه يې د تغذيوي موادو له نظره نيستمنه وي وده وکړي. دغه نباتات د لاسته راغلي ښکار د تجزيي لپاره (Protease) او (Hydrolase) هضمي انزايمونه افرازوي. حشره يا غوښه خوړونکی نباتات د خپل ژوند د پايښت، د غذا رانيولو او هضمولو لپاره ځينو جوړښتونو ته انکشاف ورکړی دئ، لکه: د پاڼو بدلون او د تغير سوو پاڼو پر مخ د هضمي غدواتو لرل دي، چي په دغه برخه کي له درې ډوله نباتاتو څخه يادونه کوو. لکه: لسيرينس لومي، چاينک لومي، اوتړل لومي دي. په غوښه خوړونکو نباتاتو کي ډېري برخي دسرېښوولو خاصيت لري چي د دې سرېښناک جوړښت په واسطه نباتات نيسي، لکه: د (Drosera) نبات. د نومړي نبات پاڼي ويښته ډوله جوړښتونه (Tentacle) لري چي په خپلو سرونو کي د غدو په لرلو سره د عسل بوی ورکوونکي روڼه ځليدونکي مواد افرازوي، نومړی نبات دبوی او ځليدلو په واسطه ځانته حيوان جلبوي چي په نتيجه کي ړڅنګ ويښتان کيومو تروپيزم (Chemo Tropism) له مخي د ښکار په لور کږيږي او په پاي کي ټول حيوان پټوي له (Chitin) پرته يې هضموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيور حياتي

درنو هيوادوالو!

تر هر څه وړاندي درته سلام، درنښت او ادب وړاندي کوم. خوښ يم، چي د هيواد نوی نسل مو تر ډېره خپله علمي قوه پر علمي چاپي او د نوي فکر پر روزلو د يوه متحد افغانستان لپاره مصرفوي. زما د يو ځوان په توګه له ټولو هيوادوالو څخه هيله ده، چي د خپل ښار، چاپيريال او مېشت محيط د پاکوالي په برخه کي خپله ټوله توجو وکړي او يو صفا ښار د يوه ژوندي ملت د هويت څرګندونه کوي. ددې ترڅنګ مي هيله ده، چي د ماليې په ورکولو سره د خپلو حکومتي بنسټونو ملا وتړئ او پر وخت خپله ماليه تحويل کړئ، تر څو د ښار په سمسورتيا کې موږ د ښاروالۍ په استازيتوب ستاسو سره رغنده رول ولوبوو.

زه د زابلي محصلينو د ټولني او په فرهنګي برخه کي د ټولو ځوانانو د ستړيو قدرداني کوم او هيله مند يم، چي موږ به د ځوانانو په برخه کي د تخمين سوي بوديجې زياتره مصرف د همدې ځوانو د علمي بنسټونو پر تقويې تمرکز وکړو.

په خورا درنښت

زيور حياتي

د قلات ښاروال

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاجي احمدالله ډاکټر

درنو او پتمنو هیوادوالو!

افغانستان د خپل یوه ډېر عمیق او سیاسي چاپېریال څخه د وخت په ژبه تېریدونکي حالت کي دئ او تر بل هر وخت په دې حساس پړاو کي د ځوانانو رول رغنده دئ، تر څو د علمي برخي په مټ د عامه اذهانو روښانولو او د یوه سرلوړي افغانستان د بنسټ اېښودلو په برخه کې کار وکړي. زه ډاډه یم، چي دا چاره به یوازې د ځوانانو په زده کړو او د همدې متخصصو ځوانانو په مټ ترسره سي، زما هیله همدا ده، چي ددې وطن پیاوړتیا او پرمختګ یوازي په زده کړه او علمي سکتور په ودي پوري اړه لري.

په وروستیو کي د زابلي محصلینو ټولني د فرهنګي ډلي له سترېو، نوښتونو او زحمتونو څخه مننه کوم، چي د خپل هیواد په سمسورتیا کي رغنده رول لوبوي، د یوه سوداګر په توګه مي هیله ده، چي ددې وطن ټولو ناخوالو ته د قلم په ژبه انعکاس ورکړي او وطن مو له دې بدبختۍ وساتي. پر حکومتي نهادونو مي ږغ دئ، چي د ترانسپورتي برخي اړوند دي خپله ټوله توجو د سړکونو رغولو او هم د یوه حساس کمپیوټري ترانسپورتي سیستم په ایجادولو کي د هیوادوالو لپاره اسانتیاوې ډیري کړي.

د منني په پار
حاجي احمدالله ډاکټر
د احمدشاه ابدالي شرکت با صلاحیت نماینده

(c) ketabton.com: The Digital Library

بشیراحمد نظري

په کندهار ولایت کې دزابلي محصلینو د ټولنې د مشر پیغام

داتوم او کهکشان دخالق په سپېڅلي نامه

دایو منل سوی حقیقت دئ چې هره ټولنه یا ټولنیز ګروف که غواړي چې ځان له نورو سره سیال کړي او د نورو رنګه ښه ژوند ولري نو باید نوی نسل یې په اوسنیو عصري علومو ځان سمبال کړي ، ځان او ټولنه د نورو له هر ډول سیاسي، اقتصادي او فرهنګي احتیاج او تاثیراتو څخه خلاص کړي .

الحمدالله نن زموږ ځوانان خپل دغه رسالت ته متوجه سوي دي او د هیواد په داخل او خارج کې لګیا دي. د ټولنې د اوسنیو غوښتنو مطابق ځان جوړوي او انشاء الله چې ټولنه او افغانستان به جوړوي.

زه د زابلي محصلینو د مشر په حیث او د زابلي محصلینو ټولنه ویاړ کوو چې یو ځل بیا یعني

(c) ketabton.com: The Digital Library

په(۱۳۹۸ش) کال کي لسگونه زابلي محصلين د کندهار په ولايت کي له دولتي او خصوصي پوهنتونو څخه فارغيږي او د خپلي ټولني خدمت ته به اوږه ورکوي ، پر زابلي مشرانو او ولايتي اداري باندي غږ کوو چي د دوی له هنر او ځواني انرژۍ څخه د دې په قصدي توگه محروم سوي ولايت په رغوونه او پرمختگ کي استفاده وکړي او خپلي اداري وربandي ښايسته کړي او له خپل مسلک سره سم ورته د خدمت کولو زمينه برابره کړي .

د دې تر څنگ پر فارغو سوو ځوانو کدرونو باندي غږ کوم چي د خپلي عقيدې او له هيواد سره د ميني پر اساس دي د خپل محروم او بي وزله ولس خدمت وکړي ترڅو چي راتلونکی مو روښانه سي .

د دې تر څنگ پر ولايتي اداري، مشرانو، علماء کرامو، ځوانانو او هر مور و پلار باندي غږ کوم چي که غواړي نور له دې تيارو ووزو او يو روښانه راتلونکی ولرو نو تر هرڅه لمړی بايد د خپلو کوچنيانو حق ادا کړو چي، د هغوئ حق سالمه روزنه ده، ځکه دا تعليم دئ چي ولسونه له اسارت او غلامۍ څخه خلاصوي او د خپلواکۍ تېره توره په لاس کي ورکوي.

په پای کي د سلطان ملخي توخي رح دمهالنۍ خپروني د دوهمي گڼي د چاپ له امله لمړۍ فرهنگي کميټې، د محصلينو ټولني او بيا د زابل ټول علم خوښوونکي خو په قصدي توگه له علم څخه محروم سوي ولس ته مبارکي وايم. او دا گڼه د هيواد د نامتو بچي، سترسالار او د زابل وياړ سيدال خان ناصر روح ته ډالۍ کوم .

په درنښت

بشيراحمد نظري

په کندهار ولايت کي د زابلي محصلينو د ټولني مشر

فاسد چارواکي

غله موټر ودراوه او ورته ويې ويل چي "خپلي پيسې" راوباسه.

سپرلي ورته وويل چي ته ما نه پېژني، زه څوک يم؟

غله د نفي په اشاره سره خپل سر وښوراه.

سپرلي ورته وويل چي زه فلانی يعني د ماليې پخوانی وزير يم.

غله ښېله ځنده ورته وويل چي اوس نو والله که ولاړ سې "زما پيسې" راوباسه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

احسان الله بارز (محمـــدي)

چاپیریال کي ټـــولنـیز ژوند !

پاک چاپېریال او پاکه فضا د لوړ ښایست او رحمت فضلیت په مانا ده. د انسانانو په ژوند کې مهم رول لري او انساني بقاء د ناروغیو او بربادیو څخه ژغوري. اللهﷻ انسان ځکه په ځمکه کي خلق کړي دي چې مځکه آباده کړي او هلته استوگن اوسئ تر څو د ژوند پړاونه، مسؤلیتونه او مکلفیتونه په ښه تدریجي مثبت اړخ ترسره کړي.

د انسان جوړښت د کوم ماشین آلاتو وسائلو پوري مربوط نه دئ، د کایناتو ستر څښتن تعالی تر مور او پلار مهربان ذات دئ چې، ټول ژوندي او غیر ژوندي موجودات یې پر ځمکه باندي قادر کړي دي، ځکه چي د یوه واحد او احد ربﷻ عبادات، اذکار او واحدانیات یې بیان کړي او د هغو څخه یو لوی جوړښت سالم عقل درلودونکي د انسان اقتدار ښایست نمونه او پیدایښت دئ ځکه د انسان طرحه، جوړښت او اقتدار د ستر رب، پیداکوونکي، جوړونکي او له منځه نه تلونکي ذات په قبض کي دي او همدا ستر ذات دئ چي د ژوندی موجوداتو له پیدایښت له مخه د هغه ژوند لیک برخلیک ټاکلي دئ بغیر د عاطفي انساني دعاوو هیڅکله په ژوندی او غیر ژوندی موجوداتو کي څوک مداخله نه سي کولای، همدا انسان دئ چي لومړی ځان او وروسته نور افرادي افکار ذهنونه سالم چوپړ ته رابولي، همدا انساني تدارکات د ژوند لوړې ژورې سترپاوې دي چي د نړۍ نظم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصول، قواعد او مقررات ورباندې تنظيم منظيم دي.

چاپيريال ساتنه د ژوندي موجوداتو سره مظبوطه اړيکه لري، ځکه د پوهانو، علماوو او با تجربه اشخاصو څخه نقل سوي چي سالم انسان د سالم چاپيريال څخه رامنځته کيږي او هغه يوه سالمه ټولنه رامنځته کوي او په سالمه ټولنه کي راتلونکي نوی سالم نسل روزل کيږي.

څرنگه چي په افغانستان کي د څو لسيزو راهيسي د جگړو له امله بربادۍ، نا ارامۍ او وحشت خپور دئ او زموږ طبيعي ځنگلونه، سيندونه او شنې دښتي د ويجاړېدو سره مخ سوي او د بيا رغېدو هڅه يې نه ده سوې، سالم افکار مو سالمه ټولنه مو بې سرنوښته او بې اهليته پاته دي، هغه د وخت تاريخي اثار، تاريخي سيمې او تاريخي سندونه مو د يو بل په نوم د بربادۍ او ويجاړېدو خوراک سول، د بهرني سياست او لاسوهني قرباني مو کړه، د مقام موقف لپاره مو خپل چاپيريال، خپله ټولنه، خپل اتفاق او خپل عرف عادت هېر کړل. حتیّ دا مو هېر کړي دي چي د انسان جوړښت او راتگ له کومه ځايه، کوم ځای ته او له کومه وخته دوام لري.

لکه الله ﷻ چي په دې اړه داسي فرمايلي دي:

هُوأَنشَــأَ كُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَ كُمْ فِـيهَا

ژباړه : الله ﷻ هماغه ذات دئ چي تاسي يې د مځکي څخه پيدا کړي ياست او دلته يې تاسي ميشت کړي ياست.

نو په دې مانا نه چي د خپل حضور او رب سرغړونه وکړو. د کوم هدف او موخي لپاره چي د ځمکي دنيا ته راليږدول سوي يو، هغه بايد ترسره کړو چي تر څو هم خپل پالونکی روزونکی رب خوشحاله کړو او هم په همدا نړۍ کي سوکاله، ارامه، باسرنوښته او باثباته ژوند ولرو.

ښه چاپيريال هغه دئ چي د يوه هيواد ملي او اقتصادي گټي عايد په خپل موجوديت کي وساتي او خپل هيواد د پرمختگ په لور وغځوي نو بايد چي په خپل روزانه ژوند کي خپل چاپيريال، خپله ټولنه په نظر کي ونيسو او چاته اجازه ور نه کړو چي زموږ محيط او زمونږ ټولنه د ککړتياوو څخه ډکه کړي، زموږ حق دئ چي په مقابل کي د تباه کوونکو ککړتياوو مخنيوی وکړو ځکه هره ټولنه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاحيت او مسنونيت مسؤليت لري چي خپل چاپيريال د نا ارامتيا، ککړتيا او بربادۍ څخه وژغوري.

الله ﷻ هغه رحيم، رحمان او مهربانه ذات دئ چي خپل اشرف المخلوقات يې په ستر رحمت چاپيريال باندي نازولی دئ، پاک چاپيريال مو ژوند ژغوري، پاکه ټولنه رامنځته کوي او روښانه راتلونکي مو جوړوي، نو موږ ته په کار ده چي په ښه ډول او په حقوقي اړخ يې ساتنه وکړو. د چاپيريال څخه د ګټي اخيستني لپاره اعتدال شرط دئ، ځکه دا شرط الله ﷻ يو طبيعي خاصيت په موجوداتو کي ايښی دیئ، نو چاپيريال امانت دئ، ساتل يې پر مونږ فرض دي او د چاپريال په قصدي ډول له منځه وړل او تخريبول يو انساني جرم دئ. د مجرم په مقابل کي جدي برخورد کيږي او د قانون منګلو ته سپارل يې زموږ وجيبه او مسؤليت دئ، ځکه د الله ﷻ د رحمت او برکت څخه سرغړونه د دنيا او آخرت ګناه او خلاف کار بلل سوی دئ.

نظافت د ايمان يو رکن دئ، نو بايد خپله ټولنه د ګډوډيو، ناچاريو، بې وزليو او ککړتياوو څخه وژغورو او خپل چاپيريال د يوې پاکي هوا، اوبو او ښه چاپيريال درلودونکي څښتن کړو، تر څو مو ماشومان په پاکه هوا کې تعليم او پرورش وکړي او استوګن و اوسي.

ولي زموږ ذهنونه د جوړښت بقاء، د وحشت ناوړتيا ککړتياوو څخه اخستل سوي دي او هغه ارزښتناکه خاوره مو د سرو وينو رنګ خپل کړی او ځوانانو مو د پوهي او علميت پر ځای د جنګ جګړې ماحول خپل کړی. زموږ طبيعي چاپيريال د جګړو له امله نسکور سوی دئ او د چاپيريال ساتنه مو د لاسه ورکړې ده، نو ځکه هر انسان ته په کار ده او خپل وجداني مسؤليت يې وګڼي او تر خپل وسه زيات د خپل ماحول او خپل چاپيريال دفاع او ساتنـــــه وکړي، چي تر څو مو ولس، هيواد او خاوره د ښه چاپيريال او د ښه جوړښت اقتدار او سرنوشت اصليت خپل کړي.

سپینه چپنه

له يوه سلمان څخه پوښتنه وسوه چي ستا او د ډاکتر ترمنځ توپير څه دئ؟

هغه ورته وويل: دواړه سپيني چپني اغوندو، د دوکان خلاصيدو اجازه لرو، دواړه له جارحه وسلو څخه کار اخيستلای سو او دواړه تر سلو زيات فيس اخلو. مګر زه يو ډول بېچاره يم او هغه بل ډول!

داسي چي زه بېچاره د مشتري د وژلو حق نه لرم، خو هغه يې لري!

(c) ketabton.com: The Digital Library

حمیدالله سجاد

د زابل ولایت لنډه پېژندنه...!

د زابل ولایت چې د هیواد له جنوبي ولایتونو څخه دئ او (۸۹۵۰) کیلومتره مربع مساحت لري، د تقریبي احصایې له مخې یې د وګړو شمیر(۹٦۰۰۰۰) تنه اټکل سوی دئ.

د زابل ولایت شمال ته د روزګان او غزنی ولایتونه، ختیځ ته یې د غزني ولایت او لویدیځ ته یې قندهار ولایت پروت دئ. جنوب ته یې د ډیورنډ د تپل سوي کرښې په واسطه له پاکستان سره (۱۸۹) کیلومتره سرحد لری.

د زابل ولایت د اداري وېش له مخې د مرکز قلات په ګډون په (۱۱) اداري واحدونو وېشل سوی دئ، ۱:مرکز قلات. ۲: شاجوی. ۳: ارغنداب. ۴: میزان. ۵: آټغر. ٦: نوبهار. ۷: شنکی. ۸: شهر صفا. ۹: خاک افغان. ۱۰: شملزی. ۱۱: دای چوپان.

د دې ولایت شمالي برخي غرنو نیولي دي، چې د بابا د غره د لړیو څخه شمېرل کیږي. د نوموړي ولایت جنوبي برخي پراخي او هواري دښتي لري. خلګ یې په کرهڼه او مالدارۍ بوخت دي. مهم کرنیز پیداوار یې لکه: غنم, اوربشي, جوار, کچالو, لوبیا او ځیره دي. ځیني مېوه لرونکي وني هم پکښې کرل کیږي، لکه: شفتالو, توت,

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنځله، چارمغز، انار، منې، په تېره بیا ددې ولایت بادام او انګور د پام او اهمیت وړ دي.

دا ولایت دوه مشهور سیندونه لري، چې یو یې د ارغنداب او بل یې د ترنک د سیند په نامه یادیږي، د ارغنداب سیند چې د بابا د غره له لمنو څخه سرچینه اخلي، چې اوږدوالی یې (۱۳۳) کیلومتر ته رسیږي. د برېښنا د تولید او د ځمکي د خړوبولو لپاره ښې وړتیاوې لري.

د دې ولایت مشهور غرونه په دې ډول دی: د بولان غر، سور غر، د سرخګان غر، د سور تاک غر، د زابل ولایت خورا فرهنګی او تاریخی سیمې لري، چې په خپله غیږه کې یې ملي شخصیتونه روزلي دي، لکه: میرویس نیکه، شاه اشرف هوتک، شاه حسین هوتک، محمد هوتک او همدارنګه په دې سیمه کې یو شمېر روحاني شخصیتونه هم تېر سوي دي. د دې ولایت تاریخي سیمې، لکه: د قلات غونډۍ، د شاه جوی د هولان رباط سیمه چې تاریخی ارزښت لري د یادولو وړ دي.

دا ولایت د سروزرو او اوسپنې خورا پراخې کانې زیرمې لري. نوموړی ولایت د نیمه وچ اقلیم درلودونکی دئ، چې ځینې سیمې وچ او توند بادونه لري، اورښت یې موسمي دئ. د دې ولایت مرکز قلات او شاه جوی ولسوالۍ د ودې په حالت کې دي، نوري ولسوالۍ یې د ګڼو لاملونو پر اساس وروسته پاته دي. د زابل ولایت ته په تیرو دیارلسو کلونو کیې د مرکزي دولت له خوا چنداني پاملرنه نه ده سوې، دا ولایت د دوه لویو ولایتونو کندهار او غزني تر مینځ پروت دئ، خلګ یې د دې دوه ښارونو سره نژدې اړیکې لري خو خپله په دې ولایت کې ښار جوړوني ته کومه خاصه پاملرنه نه ده سوې.

شعر

پوهېږم نه خو دا منظر را باندې ښه لګیږي
یوه بلینډه د شپې په هاغه پورې غره لګیږي

سترګې دي مه اړوه تږی زړه مي مري درپسې
دغه ګرمۍ وهلې فصل ته اوبه لګیږي

ښایست خو ډېر دئ خو چې تا ته راغلم درک وکړه نو
په هر یو قبر خو لالیه شمعې نه لګیږي

خدایزده چې ولې مي مهینه ځواني نه خوښوي؟
ګڼې لمده اوړه خو ډېر ښه په تناره لګیږي

یو وخت مېینه وم غزلې مي لوستې دجلان
اوس یې چې هم نوم واورم خوږ راباندې ولګیږي

سیدجیلاني_جلان

(c) ketabton.com: The Digital Library

رحیم جان حقپال

د ښووني او روزني پوهنحی

د سګرېټو زیانونه او د روږدو پایلي

د روغتیا نړیوال سازمان World Health Organization (WHO) د څرګندونو له مخي په هرو (۸) ثانیو کي یو انسان خپل ژوند د نشیي توکو له امله د لاسه ورکوي او دا يې هم په ډاګه کړې، چي تقریباً شپږ میلیونه وګړي هر کال د سګرېټو د څکولو له کبله خپل ژوند له لاسه ورکوي او د نیم میلیون هغه نورو کسانو روغتیایي حالت خرابیږي، چي د سګرېټو لوګي راکاږي.

که دا لړۍ همداسي روانه وي؛ نو تر (۲۰۳۰م) کلونو پوري به دا شمېر اته میلیونو ته ورسیږي. دا خبره ښیي، چي له سګرېټو ډېر اغېزمن سوي کسان به د وروسته پاتي هېوادونو وګړي وي.

ویل کیږي چي په شلمه میلادي پېړۍ کي په نړېواله کچه سل میلیونو انسانانو د هغو ناروغیو له امله چي سګرېټ زېږولې، خپل ژوند له لاسه ورکړي. دا خبره ښیي، چي سګرېټ څکوونکي د هغو انسانانو په پرتله ۲۰ – ۲۵ کاله مخکي مري، چي په سګرېټو روږدي نه دي او یا ترې لیري دي.

د سګرېټو زیانونه:

په یو وروسته پاتي هېواد کي د سګرېټ څکول د ځوانانو له پاره د ویاړ وړ کار ښکاري او فکر کوي، چي په دې کار ښه ښکاري. په دې وروستیو کلونو کي افغان ځوانان او مشران د ګلانو چلم یا قیلون په څکولو روږدي سوي یا ځانګړي خوني لري او یا هم په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه جوړو سوو ماڼیو ته ورځي او چلم څکوي. په دې خونو او ماڼیو کې د قیلون له پاره ځانګړي میوه یې تنباکو، چې بیلابېل بویونه، رنګ او مزه لري وړاندې کیږي. څېړني ښیي چې د قیلون دود لس ځله له سګرېټو زیانمن دئ.

د دوخانیاتو زیانونه یوازي دا نه دي، چې د زړه او سږو سرطاني ناروغۍ پیدا کوي. بلکې ډېري نوري خرابي پایلې هم لري، لکه: د وېښتانو توئېدل، د پوستکي خرابوالی، د پوستکي سرطان، د غاښونو خرابوالی، د هډوکو خرابوالی، د معدې زخم، د ګوتو د رنګ بدلون، د رحم سرطان، د جنسي سلولونو بېوسه کېدل، د ژبې سرطان، د خولې سرطان او ډېر نور رنځونه.

د پوهني د کچې په لوړتیا او د خبرتیاوو په خپرولو د سګرېټو کارول په پرمختللو هېوادونو کې ټیټ سوي او په ډېرو نورو هېوادونو کې د کښته کېدو پړاوونه وهي؛ خو په هغو هېوادونو کې، چې ډېر وروسته پاتي یا د پرمختګ په حال کې دي، د سګرېټو کارول ډېر دي، چې علت یې ناپوهي او لږ عاید دئ.

څوک چې سګرېټ پرېږدي، د هغو وګړو سطحې ته به ژر ورسیږي، چې سګرېټ نه څکوي؛ په دې شرط چې د ځوانۍ په وخت کې سګرېټ څکول پرېښودل سي.

شعر

لمنه مي ده ډکه له پاولیو خریداره
په ښار کې مو کمي ده د سرېو خریداره

مه ډز وربانديي مه کړه دا ظلم دئ سرېه
دوی هم پرېړده و ژوند ته د مرمیو خریداره

را زده یې کړه رضا به یې کړو یار په دې خبرو
راځه موږ هم لږ پوه کړه په زاریو خریداره

په پاتیو به لا هم ونیسی زور د جنګ صحنې
الله دي رانه واخله د مرمیو خریداره

راځه ته یې نن راکړه څو بوسې پرلپسې
نیکزاد به کړې خوشحاله په خولګیو خریداره

هدایت الله نېکزاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسعود ربښتین

حقوق او سیاسي علومو پوهنځی

د امنیت اهمیت

ژوند او امنیت د انسان له اساسي حقوقو څخه شمېرل کیږي، دغه حق په نړیوالو تړونونو او د هیوادونو ملي قوانینو درک او تاکید کړی، کله چي په یوه ټولنه کي امنیت موجود وي نو د افرادو مادي او معنوي حقوق چي په ټولنه کي یې لري، د ویري په اړه یې کوم تشویش نه لیدل کیږي، یعني د امنیت له برکته انسانان کولای سي چي نور حقوق په اساني سره لاسته راوړي، د بیلګي په توګه د امنیت له برکته په یوې ټولني کي د انسانانو ژوند، مال، حیثیت، د اوسېدو ځای، شغل، تګ راتګ، خبري اتري او داسي نور حقوق خوندي وي، دولتونه مجبور دي چي د خپلو افرادو او په مجموع کي د ټولني امنیت وساتي.

په کوم ښار کي چي امنیت نه وي هغه بدترین ښار دی.

همدارنګه امنیت په ملي کچه هم ډېر مهیم دئ، د هر هیواد لومړیتوب په دې کي وي، چي څرنګه خپل ملت ته ارامي راولي.

همدارنګه کله چي حضرت محمد صلی الله علیه واله وسلم په مدینه منوره کي دولت جوړ کړ، نو د امنیت لپاره یې په لومړي قدم کي مسلمانان د یو او بل ورونه معریفي کړل او مسلمانان یې اتحاد او اتفاق ته راوبلل. په دویم قدم کي یې د بهرنیو قبیلو سره د بهرنیو خطرونو په مقابل کي تړونونه امضا کړل، په پایله کي باید ووایو چي امنیت د ټولني یو له اساسي ضرورتونو څخه شمېرل کیږي او د انسانانو د ژوند له حق څخه وروسته د امنیت حق ډېرضروري دئ.

وایي چي زر دوستان کم دي خو یو دښمن زیات دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احمدالله افغان

د ژبو او ادبیاتو پوهنځی

نبوي جومات

په مدینه منوره کې نبوي جومات په مکه مکرمه کې تر مسجدالحرام یا کعبې شریفې وروسته په اسلام کې دویم تر ټولو سپڅلی ځای دئ، چې لومړنی امام یې پخپله محمد صلی الله علیه وسلم وو. دسلطان غالب القعیطي دسپڅلي ښارونه، حج اواسلامي نړۍ د کتاب له مخې په عرب ټاپو کې نبوي جومات لومړنی ځای وو، چې په (۱۹۱۹ش.) کال په عربي جزیره کې برېښنا ور ورسول سوه.

نبي علیه السلام نبوي جومات د هجرت په دویم کال جوړ کړ. نبوي جومات په مدینه منوره کې ـ چې له هجرت مخکې نوم یې (یثرب)وو- دویم جومات وو. لکه څنګه چې سیف الرحمن مبارکفوري په خپل (الرحیق المختوم)کتاب کې ویلي، لومړنی جومات (قباء) وو. د اسلامي لارښوونو له مخې په نبوي جومات کې لمونځ له مسجدالحرم پرته په هر بل جومات کې تر لمانځه زر ځله فضیلت لري. په دې وسني جومات کې د پېریو په اوږدو کې له پراختیاوو وروسته د نبي کریم ﷺ او دوو خلیفه ګانو ابوبکرصدیق او عمربن خطاب قبرونه دي، همدارنګه د رسوالله ﷺ د مېرمنو کورونه هم سته. په صحیح البخاري کې له ابو هریره څخه روایت دئ چې نبي کریم ﷺ فرمایلي دي: زما د کور او زما د منبر ترمنځ د جنت یوه باغچه ده، نبوي جومات د نبي علیه السلام استوګنځي ته څېرمه په (٦٣٢) میلادي کال یعني له نن څخه (۱۴۴۱)کاله مخکې جوړ سو، خو له هغه راهیسي ډېر نوښتونه او پراختیایي کارونه پکښې سوي دي. تر ټولو لوی نوښتونه د باچا عبدالله بن عبدالعزیز د واکمنۍ پر مهال وه او تر اوسه دوام لري. اټکل دئ چې د اوسنۍ پراختیا په بشپړېدو، چې هر کال میلیونه لمونځغاړي (لمونځ کوونکي)په یوه وخت په دې جومات کې ځای سي. پروفیسر سباهیش عمر په خپله مقاله نبي محمد او د مدینې منورې تمدن په نامه مقاله کې وایي: نن د دغه جومات مساحت د اصلي جومات د مساحت په پرتله سل ځله ډېر سوی دئ، چې کابو ټول پخوانی ښار یې نیولی دئ. پروفیسر عمر زیاتوي: د جومات بهرنی دېوال اوس له(وادي البقیع)یعني بقیع درې سره پوله لري، چې دا دره د نبي علیه السلام په وخت کې له ښار څخه بېل ځای ګڼل کېده.

د جومات چاپېریال:

د نبوي جومات په ګاونډ کې (الغرقد) هدیره ده، چې د نبوت له وخت تر اوسه د ښار د خلکو اصلي هدیره ګڼل کېږي. دا هدیره اوس د جومات له لویدیځ دېوال سره جوخته ده. په بقیع کې سلګونه صحابه ښخ سوي دي، اوس تر جومات حکومتي ودانۍ، روغتونونه، دنګ او لوکس هوټلونه، د پیراو پلور مرکزونه او لویې لارې راتاو دي. د نبوي جومات او مسجد الحرام د چارو د لانبه سمبالښت په موخه د مسجدالحرام او مسجدالنبوي په نامه د عامو چارو یو ریاست سته، خو د نبوي جومات خدمات او د پالنې چارې د سعودي شاهي کورنۍ پرغاړه دي، همدا وجه ده چې سعودي پاچا ته (خادم الحرمین الشریفین) لقب ورکړل سو. په نبوي جومات کې لومړي امام حضرت محمد ﷺ وو، بیا وروسته صحابه کرام او نور نسلونه امامان وه. نبي کریم ﷺ کوم مرستیال نه درلود، خو ځیني وخت یې له ابوبکرصدیق څخه غوښتنه کول، چې د خلکو امامت وکړي، ویل کېږي یوځل نبي علیه السلام جومات ته ننوت چې ابوبکرصدیق امامت کاوه، ابوبکرصدیق شاته سو او نبي ﷺامامت وکړ. د رسول الله ﷺ له وفات وروسته ابوبکرصدیق په څلورو خلیفه ګانو کې لومړنی خلیفه وو، چې امامت یې وکړ. له هغه وخت راهیسي د نبوي جومات ګڼ امامان او خطیبان تېر سوي دي. شیخ علي بن عبدالرحمن الحذیفي په کړکېچن وخت کې د نبوي جومات خطیب ټاکل سوی، خو حکومت د اکتوبر پر یوولسمه جومات ته دوه نور کسان (شیخ احمدالحذیفي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حذيفي زوی او شيخ خالدالمهنا) امامان وټاکل. دغه کسان چې دوکتوراوي لري، د نبوي جومات امامت کړی. د نبوي جومات لومړي موذن حضرت بلال وو، خو نن ورځ لکه څنګه چې شيخ عبدالرحمن خاشقجي په (الرياض) ورځپاڼه کې ويلي، په نبوي جومات کې (۱۷) موذنين (اذان کوونکي) دي او هره ورځ درې موذنين په نوبت اذانونه کوي، مبارکفوري وايي: رسول الله ﷺچې يثرب ته ورسيدی نو يوه ټوټه ځمکه يې د سهل او سهيل په نومونو له دوو يتيمانو څخه په (۱۰)ديناره واخيسته، چې مخکې به خورماوي پکښې وچېدې. په دې ځمکه کې هغه اوښه ودرېده، چې نبي عليه السلام يې مدينې ته راوړی وو، محمدﷺ هم د جومات په جوړولو کې برخه اخيستې ده، په خټه او ډبرو جوړ سو. پر چت يې د خورما پاڼې او خمبې واچول سوې. په لومړي سر کې نبي ﷺ په بيت المقدس کې مسجدالاقصی ته لمونځ کاوه، چې د مسلمانانو لومړنۍ قبله ده؛ خو محراب يې هغه وخت شمالي خواته وګرځول سو، چې قبله کعبې ته وګرځېده، جنوبي دروازه يې وتړل سوه او شمال ته بله دروازه ورکړل سوه. کله چې صحابوو له نبي ﷺڅخه وغوښتل چې د جومات پر چت خټه واچوي، هغه ردکړه. ځمکه يې هم درې کاله وروسته هواره اوجوړه کړل سوه. د جومات د چارو وياند وايي چې مساحت يې په پيل کې (۱۰۵۰)مربع متره وو، بيا د هجرت په اووم کال د نبي عليه السلام په امر (۱۴۲۵)مربع متره سو.

د ځای ښکلا:

د جومات بهرنۍ منظره او چت يې په زړه راښکونکې بڼه جوړسوي، منارې، ستنې، د معمارۍ ځانګړی سبک، د سړولو سيستم او لمونځې يې د کتونکو سترګې ور اخلي. د مسجدالحرام او نبوي جومات د چارو رياست وياند شيخ عبدالواحدالخطاب وايي: د نبوي جومات په انګړ کې (۲۵۰)چترۍ دي، چې له باران، لمر او توپاني باده لمونځ کوونکي ساتي، چې تر هري چترۍ لاندي (۸۰۰)لمونځ کوونکي ځايېږي او ټول ټال يې (۱۴۳) مربع متره ځای نيولی دئ. نبوي جومات اوس (۴۱) دروازې لري، د هري دروازې پرسر د الحجر سورت دآيت ژباړه (په سلامتۍ سره ننوځئ، په امن کې به ياست) ليکل سوی. کله چې نبي عليه السلام د هجرت په لومړي کال جومات جوړ کړ، مساحت يې (۱۰۵۰)مربع متره وو. عکاظ ورځپاڼې د شيخ الخطاب له خولې ويلي: (د هجرت په اووم کال د خيبر له غزوې تر ستنېدو وروسته نبي عليه السلام امر وکړ چې جومات پراخ کړل سي. د نبي عليه السلام له وفات څو پيړۍ وروسته په نبوي جومات کې د پراختيا او ترميم ډېر کارونه وسول، د عمر بن خطاب له وخته، امويانو، عباسيانو او عثمانيانو او آل سعود تر واکمنۍ پوري د حج په موسم کې ميليونونه حاجيان نبوي جومات ته ورځي. دوکتور زاريوا وايي: له عمر بن خطاب نه روايت دئ، چې ويلي يې دي: د نبوي جومات په پراختيا کې پروا نه ستہ آن که ت رسوريې هم ورسېږي، خو چې په اصل بنسټ ولاړ وي . په (٦٣٨) ميلادي کال د عمر بن خطاب د خلافت پرمهال د خلکو ګڼه ګوڼه د نبوي جومات د پراختيا لامل سوه، عمر د جومات لويديځ، سوېل او شمال ته څېرمه ملکيتونه واخيستل او له جومات سره يې يو ځای کړل خو په ختيځه برخه کې يې چې د نبي عليه السلام د مېرمنو خوني وې، ډېره پراختيا ونه سوه . خليفه عثمان بن عفان هم نبوي جومات پراخه کړ. هغه امر وکړ چې د جومات دېوالونه دې په ډبره او ګچ جوړ سي، په جومات کې يې د اوسپنيزو او ډبرينو ستنو لګولو امر هم وکړ، همدارنګه چت يې په لرګي ترميم کړ. د هجرت په (۸۸) کال د مدينې منورې واکمن عمر بن عبدالعزيز د اموي خليفه وليد بن عبدالملک په امر جومات لا نور پراخ کړ، چې مساحت يې (٦۴۴۰) مربع مترو ته ورسېد. وليد د جومات په څنډو کې د څلورو منارو جوړولو امر هم وکړ او محراب يې له سره ورغاوه. د جومات دننه دېوالونه يې په زرو اونورو توکو سينګار کړل. د پايو شمېر يې (۲۳۲) ته ورسېد. عباسي خليفه ابوعبدالله محمد المهدي هم د (١٦١) او (١٦٥) کلونو تر منځ نبوي جومات لا پراخ کړ، ٦٠ کړکۍ او ۲۴ ورونه يې ور زيات کړل. په (٦٥۴) کال، کله چې جومات وسوځېد، عباسي خليفه "المعتصم" يې د بيا رغولو امر وکړ، خو دا کار ځکه ونه سو چې مغولو بغداد ونيوی او په (٦٥٦) کال يې سقوط وکړ. خو د ترميم او نوښت کارونه د مماليکو په واکمنۍ کې بشپړ سول. په (۹۷۴)کال عثماني پاچا سليمان القانوني ګنبده بيا ورغوله او نوې مياشت يې پرې نصب کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عثمانیانو د خپل دود له مخې سپوږمۍ پر منارو او ګنبدو لګولې، چې په زرو له سینګار سوو مسو جوړېدې.

په(۱۲۲۸) میلادي کال یې ګنبدي ته دسلطان دویم محمد د واکمنۍ پر مهال شین رنګ ورکړل سو. په (۱۲۷۷م) کال نوی جومات ونړېدی، همدا وو چې عثماني سلطان دویم عبدالحمید یې ترمیم او پراختیا ته اړ سو او (۱۰۳۰۳)متره مربع ته ورسېدی. په دې پراختیا کې جومات ته پنځه نور ورونه هم ور زیات سول، دېوالونه یې (۱۱) متره لوړ سول او د تېلو تر (۶۰۰) ډېر څراغونه پکښې ولګول سول. په (۱۳۲۷هـ) (۱۹۰۹میلادي) کال نبوي جومات په عربي جزیره کې لومړنی ځای وو، چې برېښنا ور ورسېده. د سعودي واکمني کورنۍ پر مهال پاچا عبدالعزیز آل سعود په (۱۹۵۰م) کال د نبوي جومات د پراختیا امر وکړ، چې مساحت یې (۱۶۳۲۷) مربع مترو ته ورسېد، پایې یې (۷۰۶) ته ورسېدې او ګروپونه (۲۴۳۷) ته ورسېدل. په (۱۹۷۳م) کال پاچا فیصل بن عبدالغزیز جومات له لوېدیځې خوا شاوخوا (۳۵) زره مربع متره نور پراخ کړ او د لویو چتریو شمېر هم پکښې زیات سو. په (۱۳۹۸هـ) کال د پاچا خالد بن عبدالعزیز په امر له پراختیا وروسته پاچا فهدبن عبدالعزیز د (۱۴۰۵) او (۱۴۱۴) کلونو ترمنځ د جومات د پراختیا امر وکړ، په دې پراختیا کې د جومات دروازی لویې سوې په ۴۱دروازو کې یې برېښنایي زینې ولګول سوې او دورازې یې ۸۵ ته ورسېدې .

سربېره پردې یې ګنبدي ترمیم او څلور دنګې منارې جوړې سوې. د نبوي جومات تر تولو د لویې پراختیا چارې د پاچا عبدالله بن عبدالعزیز په امر په (۲۰۱۲م) کال پیل سوې چې د اټکل له مخې به شاوخوا دوه میلیونه زیارت کوونکي هلته ځای سي. هغه وخت د سعودي د مالیې وزیر ابراهیم العساف ویلي وه: د جومات مساحت (۶۱۴۸۰۰) مربع مترو ته رسېږي او د جومات ټول ټال مساحت به (۱۰۲۰۵۰۰) مربع متره سي. په دې مساحت سره به د جومات دننه یو میلیون لمونځ کوونکي او (۸۰۰۰۰۰) نور په بهرني انګړ کې ځای سي. د جومات د چارو ویاند ویلي، پاچا عبدالله د (۲۵۰) اضافي لویو چتریو نصبولو امر هم وکړ، دا چترۍ په عصري سیستم سمبالي دي، چې له لمر ختلو وړاندي غوړېږي او د شپې ببرته ټولېږي او لمونځ کوونکي له سوځنده لمر او بارانه ساتي. دی وایي: کله چې پاچا سلمان واک ته ورسېدی، د نبوي جومات د توسعې د کارونو دوام یې ضروري وباله، تر (۲۰۴۰م) کال پورې به د نبوي جومات په دننه او بهرني انګړ کې تر (۱,۲) میلیون ډېر لمونځغاړي (لمونځ کوونکي) ځای سي. د نبي علیه السلام منبر هغه منبر دئ، چې نبي علیه السلام خپلو صحابوو ته پکښې خطبه ویله، سیف الرحمن مبارکفوري وایي: په نبوي جومات کې لومړنی منبر د خورما له لرګي جوړ سوی وو، چې درې پوړه وو، بیا وروسته څلورو خلیفه ګانو هم له دې منبره ګټه اخیسته. د ابوبکر صدیق او عمر د خلافت پر مهال به دواړو د منبر له دویم پوړ څخه خطبې ویلې، خو عثمان بن عفان له لومړي پوړ څخه خطبه وړاندي کوله بیا وروسته یې له درېیم پوړ څخه خطبه ویله لکه نبي علیه السلام چې دا کار کاوه خو د نبي علیه السلام منبر په (۸۸۶) کال په جومات کې د اور لګېدو له کبله وسوځېدی.

محراب: په نبوي جومات کې دوه محرابه دي، په لومړي کې یې نبي علیه السلام امامت کاوه، دا محراب اوس له روضې او اذان ځې سره نژدې دئ. ډاکټر اختر وایي: نبوي محراب ټوله هغه ساحه نیولې چې نبي علیه السلام به پکښې امامت کاوه، مګر هغه ځای یې پاته دئ چې نبي ﷺ به خپلې پښې پکښې ایښودلې، دویم محراب یې عثماني محراب دئ، چې تر اوسه امامان ګټه ترې اخلي. درېیم محراب هم سته چې د ډاکټر اختر په وینا، سلیماني یا حنفي محراب ورته وایي. دا محراب د سلطان سلیمان القانوني په امر جوړ سوی، چې یو حنفي امام پکښې امامت وکړي، خو مالکي امام به له نبوي محرابه امامت کاوه.

زرغونه ګنبده د نبوي جومات له سترو ځانګړنو څخه ده. دا ګنبده د نبي علیه السلام، ابوبکر صدیق او عمر د قبرونو پر سر ده. سمهودي په خپل کتاب (وفاءالوفاء)کې لیکلي دي چې: لومړنۍ ګنبده د نبي علیه السلام پر قبر د هغه تر مړینې (۶۵۰) کاله وروسته په (۱۲۷۹/۶۷۸ه) کال د مصر مملوکي واکمن سلطان المنصور سیف الدین قلاوون له خوا له لرګي جوړه سوه. دا ګنبده په بیخ کې مربع شکل او په سر کې اته زاویې لري. له څو ځله سوځېدو وروسته بیا ترمیم سوې او عثماني سلطان غازي دویم محمود خان بیارغولې ده.

دکتور اختر د رفعت باچا د یادابښتونو څخه نقل کوي چې: ګنبدې سپین رنګ درلود بیا بنفشي رنګ ورکړل سو، وروسته په (۱۸۳۷م) کال زرغون رنګ ورکړل سو.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library